

SOTHØNA

Østensjøvannets Venner
Nr. 55 – juni 2018 – Årgang 29

Innhold

Leder	3
Slaget om Eterfabrikken.....	4
Manglerud bad – adkomst til idrettsanleggene	5
Bogerudheimen.....	6
Plast på avveie	7
Fortjenestemedalje fra Lions	8
Dugnadsgjengens innsats	9
Fuglerapport 2017	11
Sangsvaner i Oslo og Akershus	12
Feltbok om Østensjøvannets fugler.....	20
Østensjø skole 100 år	22
Gjenåpning av Godliabekken?	30
Østensjø skole utvides	30
Rød låve i Låveveien	31
Spillet om Sarabråten	32
Spise eller bli spist	33
Ringmerking av sothøner	34
En evolusjonær suksesshistorie på seks bein	37
Behovsplan for idrett og friluftsliv 2018-2028.....	38
Test av miljøvennlig alternativ til salt	40
Gangbroen må fornyes	41
Kanadagullris og russekål	42
Kratt ryddet ved Vadedammen.....	42
Snødeponier rundt vannet	43
Geologien rundt Østensjøvannet	44
Vervebrosjyre	47
Mating av fugl og dumping av matavfall.....	48
Vårens proletar	49
Isfiskerne	50
Flytting av turvei	50

Oppdaget forurensning eller skadde dyr?
Ved forurensning, oljeutslipp eller lignende, kontakt vann og
avløpsetatens telefonvakt: 23 43 79 00 (hele døgnet!). Ser du skadde dyr
som kunne trenge hjelp, ring dyre-ambulansen på 02222
(kommunal instans) eller fuglehjelpen: 911 65 789.

Østensjøvannets Venner

Postboks 77 Oppsal, 0619 Oslo

Redaksjon: Amund Kveim (ansv.red.)
Leif-Dan Birkemoe (redaktør), Audun Brekke
Skrindo, Tore Nesbakken og Hans-Petter Jensen

Layout/design: LOUD AND CLEAR AS
Grafisk produksjon: 07 Media

E-post/nettsider:
post@ostensjovannet.no
www.ostensjovannet.no
Følg oss på facebook

Sothøna: ISSN: 1504-0615
Organisasjonsnummer: 983 034 446
Driftskonto: 7874 05 56761
Logo: Anne Durban
Opplag: 2400

Foreningens styre:

Leder:
Amund Kveim, 975 44 552
E-post: amund.kveim@ostensjovannet.no

Nestleder:
Finn A. Gulbrandsen, 481 58 776
E-post: fi-gul@online.no

Styremedlem/sekretær:
Tore Nesbakken, 970 11 340
E-post: tore-nes@online.no

Styremedlem/kasserer:
Sigrun Antonsen, 924 66 266
E-post: siant@hotmail.no

Styremedlemmer:
Leif-Dan Birkemoe, 901 25 523
E-post: dbirkemo@online.no

Lise M. Johansen, 909 14 614
E-post: lisemarry@gmail.com

Paul Fekjær, 908 49 803
E-post: paul.fekjer@evry.com

Varmedlemmer:
Andreas Petter Jensen, Eirik Wærner,
Tiril Andersen, Hans-Petter Jensen

Valgkomite:
Tore Nesbakken, Liv Sommer Holmen,
Audun Brekke Skrindo

Medlemsendringer meldes til:
Bjørn Steensrud, 22 27 01 03
E-post: bjornst@skogkatt.homelinux.org

Besøkssenter våtmark Oslo – Østensjøvannet
E-post: senteret@ostensjovannet.no

Revisor: BDO AS

Medlemskontingent:
Hovedmedlem kr. 200
Husstandsmedlem kr. 20
Foreninger o. l. kr. 400
Firma/bedrift o. l. kr. 800

Konto for medlemskontingenter: 5082 07 54112

Redaksjonen avsluttet 11.06.2018

Forsidebilde: Foto: Lise Bjørge
knoppsvaneunger, Østensjøvannet

Leder:

Nå må byrådet levere!

Østensjøvannets Venner har siden 1983 arbeidet for varig vern og forsvarlig skjøtsel av Østensjøområdet natur- og kultur-kvaliteter. I 35 år har vi vært vakthund og sagt fra når farer truer. På denne måten har vi fått stanset mange uvetlige utbyggingsforslag i nærområdet under vekslende politisk styring av Oslo by.

Dagens rødgrønne byråd har imidlertid ikke svart til de forventninger vi hadde basert på programerklæringer og uttalelser i valgkampen. Det er prisverdig at man arbeider med klimatiltak og tilrettelegging for sykkel, men natur- og miljøvern har dessverre kommet litt i bakgrunnen. Dette er både overraskende og skuffende. I dette nummeret av Sothøna tar vi for oss flere aktuelle politiske saker der hensynet til Østensjøvannet tilsidesettes. Det gjelder utbyggingssaker og det gjelder anlegget av en ny bil- og busstrasé inn i miljøparken nord for Manglerud skole. Vi ser også at det kommer forslag om svært mange nye idrettsanlegg som vil kunne ha uheldige virkninger for den gjenværende naturen.

Vi erkjenner at Østensjøområdet ligger i en stor by under stadig utvikling. Østensjøvannet har imidlertid verdier av nasjonal karakter, og området krever at det tas helt andre hensyn enn for andre områder i byen. Dette må byrådet og bystyret forstå og ta på alvor.

Forvaltningsplan for området

Det er nå over 10 år siden Østensjøområdet fikk en egen forvaltningsplan. Planen var ambisiøs, omfattende og grundig utarbeidet, og skulle sikre forsvarlig skjøtsel. Dessverre har planen i alt for stor utstrekning blitt liggende i en skrivebordsskuff. Nå er planen under revidering og det er vårt håp at man ved denne korsvei får en plan som både sikrer områdets verdier og som følges opp av kommunen både i form av nødvendige ressurser og faktiske tiltak i marken.

Østensjøvannets Venner bidrar selv aktivt i skjøtselsarbeidet. I samråd med kommunen og Fylkesmannen driver vi slått, organiserer beite, fjerner fremmede plantearter, rydder kratt og tilrettelegger øyer for hekkende fugl. Det har vært vårt håp at vår innsats skulle være et supplement til den offentlige innsatsen og ikke en hvilepute. Viktige oppgaver står i kø og den nye forvaltningsplanen må forplikte kommunen langt mer enn den gamle.

Vi ønsker dere alle en god sommer med fine opplevelser ved vannet.

Østensjø, juni 2018

Amund Kveim
Leder

Bruk av personopplysninger

Som enhver medlemsbasert organisasjon lagrer vi navn, adresse m.m. for våre medlemmer. I 2018 strammes det offentlige regelverket inn, uten at dette har praktiske konsekvenser hverken for oss eller våre medlemmer. Vi registrerer kun personopplysninger til bruk for innkreving av kontingent og for å kunne sende Sothøna og annen informasjon enten pr. post eller e-post. Personopplysningene benyttes ikke til annet, deles ikke med uvedkommende og oppbevares betryggende.

Slaget om Eterfabrikken

Saken om utbygging av Eterfabrikktomten avgjøres trolig denne sommeren. Plan- og bygningsetaten har anbefalt utbyggingen, men planene er som kjent justert på mange punkter.

Amund Kveim

Eterfabrikken slik den fremstår forut for den endelige avgjørelse.
Foto: Leif-Dan Birkemoe, 29.05.2018.

Et av høyhusene er tatt ut av planen, det er lagt inn hensynssoner i nord og vest, innkjøringen fra Eterveien er tatt ut, og det blir ikke barnehage på området. Dette er bra, men langt fra nok. Saken ligger i skrivende stund (mai 2018) hos Byrådet, og vi vil tro de rødgrønne vil slite med å komme til enighet. Arbeiderpartiet har i svært mange saker vært mer enn tydelige på at det skal bygges boliger, selv der utbyggingen er kontroversiell. SV, og ikke minst Miljøpartiet De Grønne, har derimot en tydeligere grønn profil. Skulle Byrådet ende med å anbefale utbyggingen, er det likevel et lite håp om at bystyreflertallet vil sette seg mot det.

Østensjøerklæringen

Vi finner grunn til å minne om at de tre byrådspartiene lokalt i Østensjø bydel har

undertegnet en felleserklæring for inneværende periode de har kalt Østensjøerklæringen. Her går det klart frem at man vil styrke vernet av verdiene i Østensjøområdet. Det gjør man ikke ved å vedta utbygging av Eterfabrikktomten. Vi er selvfølgelig kjent med at lokalpartier kan innta et annet standpunkt enn moderparti, men i denne saken vil velgerne i Østensjø bydel neppe lenger ha samme tillit til disse partiene om saken bankes gjennom. Ingen annen politisk sak i Østensjø bydel har fått så mye oppmerksomhet og motbør i inneværende periode som nettopp denne.

Lave rekkehus i Bogerudveien 15

Vi omtaler annet sted i dette nummer av Sothøna planene for utbygging av Bogerudveien 15. Også her har utbygger foreslått

høyhus, men Plan- og bygningsetaten var her tydelige og uttalte bl.a. følgende: «Vi mener det foreslåtte volumet med opp til 5 etasjer, pluss underetasje, bryter klart med områdets prinsipp for organisering av bebyggelsen og volumnedtrappingen ned mot Østensjø miljøpark. Vi mener derfor at en boligblokk vil være en fremmed bygningstypologi på dette stedet.» Etaten kunne ikke anbefale forslaget og har derfor fremlagt et alternativ med lave rekkehus. Vi kan ikke skjønne annet enn at dette i vel så stor grad bør gjelde Eterfabrikktomten og undrer oss derfor over at etaten har anbefalt utbyggers plan der. Dette har vi selvfølgelig gjort byrådet oppmerksom på.

Helt annen utvikling

Mange har ønsket seg en helt annen utvikling for Eterfabrikken. I en periode var det her et blomstrende kultur- og foreningsliv som ga oss ideer om at dette kunne bli et fremtidig møtested for bydelens befolkning i de gamle lokalene. Eier og utbygger er imidlertid i sin fulle rett til å foreslå boligutbygging, og kommunen plikter å behandle et slikt forslag på ordinært vis uavhengig av om man kunne hatt lyst til å se en annen utvikling. Skulle derimot utbyggingsforslaget bli skrinlagt kan man ta opp denne saken på nytt.

Voldsomt press

Østensjøområdet er under et voldsomt press. Annet sted i dette nummer av Sothøna skiver vi om Manglerud bad og adkomstvei til idrettsanleggene. Her har Undervisningsbygg foreslått etablering av en kjørevei (for bil og buss) gjennom miljøparken. Forslaget ble anbefalt av Byrådet og senere enstemmig vedtatt av bystyret. Det er vårt håp og vår bønn at det rødgrønne byrådet og bystyret ikke påfører Østensjøområdet ytterligere inngrep som forringer naturverdiene. Det har vi ikke råd til.

Manglerud bad og adkomst til idrettsanleggene

Nytt Manglerud bad blir endelig realisert, noe mange har gledet seg til lenge. Skolene på Manglerud er slått sammen til en ny gigantskole og det er forutsatt at skolegården skal være felles og bilfri. Man «glemte» imidlertid at adkomstveien til is- og idrettshallen da forsvant. Resultatet blir anlegg av ny buss- og bilvei gjennom miljøparken.

Amund Kveim

Kommunens behandling av veisaken er et sørgelig eksempel på dårlig planlegging og manglende kommunikasjon mellom ulike etater. Etter at den nye skolen åpnet har man lett etter gode alternativer for tilførselsvei til idrettshallene uten å lykkes. Ved å koble adkomstproblemet sammen med en sak det er tverrpolitisk enighet om, Manglerud bad, ble det tilsynelatende lettere å anbefale en i utgangspunktet uønsket vei i miljøparken.

Kulvertløsning avvist

Østensjøvannets Venner foreslo en løsning der dagens vei gjennom skolegården legges nedsenket i en kulvert med grønt tak slik at skolegården blir bilfri. Vi fikk arkitekt Frode Svane, som også har tegnet «Fjellet» i skolegården, til å tegne denne løsningen som både ville løse adkomstproblemet og skape et nytt spennende element i skolegården. Undervisningsbygg, som sto for planleggingen, mente imidlertid at dette ville bli vanskelig og kostnadskrevenende og avviste tanken om en kulvertløsning.

Bilvei i miljøparken

Resultatet blir at man etablerer kjørevei for buss og bil gjennom miljøparken nord for Manglerud skole der det i dag er turvei. Ny turvei skal så etableres nord for denne igjen. Dette medfører både inngrep i naturen og ikke minst at et stille område åpnes for biltrafikk. Dette er svært uheldig og vitner om at man tror det er «gratis» å la naturen ta regningen. I forbindelse med planarbeidet ba vi også om at dersom planene blir realisert må det gjennomføres avbøtende tiltak og gis tilfredsstillende erstatningsarealer. De tiltak som er foreslått er minimale og har liten eller ingen praktisk effekt. Beboerne på Manglerud har vært opptatt av at den samlede virkning blir langt færre parkeringsplasser i området til tross for at

tilstrømningen både til skole, bad og idrettsanlegg trolig vil øke kraftig. Det har derfor vært foreslått å ta av grøntområdene vest for Plogveien. Det vil i så fall bety tap av enda mer av grøntområdene og bør ikke realiseres.

Politisk enstemmighet

Byrådspartiene AP, SV og MDG gikk enstemmig inn for prosjektet. I Bystyrets behandling 23. mai tok flere partier opp parkeringssituasjonen, og til og med lagringsbehovet for korpsets instrumenter, men veien gjennom miljøparken gikk alle inn for. Vi stiller oss helt uforstående til at et parti som Miljøpartiet de Grønne kunne anbefale dette, selv om de riktignok sa det var under tvil. De oppfordret imidlertid at

man i kommende byggesaker skal se etter muligheter for å styrke vernet av miljøparken. Vi forventer derfor at man følger opp dette bl.a i forbindelse med behandling av reguleringsplan for Eterfabrikken og Bogerudveien 15. Et lite lyspunkt i debatten var likevel Venstres Espen Ophaug som kritiserte Byrådets manglende engasjement for å finne erstatningsarealer og krevde at dette må følges opp. Dette er første gang siden Østensjøområdet miljøpark ble opprettet i 2002 man har valgt å vedta et slikt inngrep i området. Saken har derfor stor prinsipiell betydning og gir oss en klar indikasjon på at reguleringsmessig vern dessverre ikke er nok. Vi vil derfor vurdere å forfølge saken ved å bringe den inn for Fylkesmannen.

Det er kollen midt i bildet som må sprenges vekk for å gi plass til kjørevei for buss og bil gjennom miljøparken nord for Manglerud skole der det i dag er turvei. Ny turvei skal så etableres nord for denne igjen. Dette medfører både inngrep i naturen og ikke minst at et stille område åpnes for biltrafikk. Foto: Leif-Dan Birkemoe, 3.12.2017.

Bogerudheimen

– Bogerudveien 15

I 1966 sto Bogerudheimen ferdig. Hjemmet skulle gi plass til «inntil 24 gutter med adferdsvansker» og ble senere åpnet også for jenter. I bygningen har det senere vært drevet behandling av stoffmisbrukere og deretter BUP (Barne- og ungdomspsykiatri). Nå er all denne virksomhet avviklet, eiendommen solgt og foreslås omregulert til boligformål. I mellomtiden benyttes deler av eiendommen til midlertidig barnehage.

Amund Kveim

Utbygger vil gjerne rive eksisterende bebyggelse i Bogerudveien 15 og bygge høyhus med 4-5 etasjer. Foto: Leif-Dan Birkemoe, 26.04.2016.

Stilleområde

Bogerudveien 15 ligger helt ute på brinken mot Østensjøområdet miljøpark. Området på nedsiden fremstår som et stilleområde med mye spennende og verdifull natur. Omregulering til boligformål vil legge ytterligere press på området, og Østensjøvannets Venner har i flere omganger sendt inn høringsuttalelser der vi fraråder omregulering.

Fremmed bygningstypologi

Utbygger vil gjerne rive eksisterende bebyggelse og bygge høyhus med 4-5 etasjer samt underetasje. Plan- og bygningsetaten mener dette ikke er forenlig hverken med omkringliggende bebyggelse eller nærheten til Østensjøområdet miljøpark. De skriver: «Vi mener det foreslåtte volumet med opp til 5 etasjer, pluss underetasje, bryter klart med områdets prinsipp for organisering

av bebyggelsen og volumnedtrappingen ned mot Østensjø miljøpark. Vi mener derfor at en boligblokk vil være en fremmed bygningstypologi på dette stedet.» Dette er vi helt enig i, og vi mener det samme prinsippet burde gjelde Eterfabrikken, som ligger bare et par hundre meter lenger nord.

Lav rekkehusbebyggelse

Plan- og bygningsetaten har derfor fremmet et alternativt forslag om lav rekkehusbebyggelse. Dette er etter vårt skjønn fremdeles uheldig, men likevel klart bedre enn utbyggers forslag. Vi reagerer likevel på at man kan gjennomføre en planprosess som denne uten at det foretas en kvalifisert analyse av hva en utbygging vil kunne medføre for naturverdiene. Østensjøområdet er under et voldsomt press mange steder og denne utbyggingen vil medføre at nærområdet i miljøparken blir en «aktivitets-

sone» med vesentlig økt forstyrrelse og slitasje. I tillegg kommer selvfølgelig alle forstyrrelsene i byggeperioden. På samme måte som for Eterfabrikken er det all grunn til å forvente at det bare er et tidsspørsmål før noen ber om å få felle skog på nedsiden for å bedre sol- og utsiktsforhold. Bymiljøetaten har heldigvis vært tydelige på at det ikke er aktuelt, men vi vet av erfaring fra andre steder i miljøparken at enkelte likevel tar seg til rette uten tillatelse.

Til høsten

Utbygger mener nok at rekkehusalternativet vil medføre at økonomien i prosjektet ikke blir tilfredsstillende. Det pågår derfor nå en prosess der partene justerer sine alternativ for saken trolig snart sendes til politisk behandling i byråd og byutviklingskomite. Saken kommer derfor neppe opp i bystyret før tidligst til høsten.

Plast på avveie

- et «mikro-problem»

Vi som er godt voksne husker den gang plasten gjorde sitt inntog i hverdagslivet. Fler og fler gjenstander ble produsert i plast og det var både billig og enkelt. Bæreposene vi fikk i butikken var både praktiske og gratis. Når noe etter hvert ble ødelagt var det bare å kaste det i søppelkassen og søppeltømmerne kjørte det på dynga. Vi innså ikke at den velsignede plasten skulle bli et mareritt.

Amund Kveim

Nylig fikk vi se «plasthvalen», en hval som døde med store mengder plast i magesekken. Så fikk vi se bilder fra hele havområder der overflaten er dekket av plast, og vi tenkte med gru på hvordan det ser ut under overflaten og på havbunnen. Nå er det som en vekkelsesbølge over landet, med NRK's Line som en av predikantene, hvor både barn og voksne får øynene opp for hva vi er i ferd med å gjøre med nærmiljøet, havene og kloden. Nylig var titusener frivillige med på årets store strandrydding. Noen og enhver av oss blir beskjemet når vi tenker over hvor mye unødvendig plast vi bruker og hvor slumsete vi tidvis er når vi skal kvitte oss med den. Fler og fler ønsker å være en del av løsningen og ikke en del av problemet. Det er rett og slett ikke nok å si at «noen» må ta seg av det.

Plast i naturen er et verdensproblem

Nå er ikke plast som sådan det største problemet. Den har fantastiske egenskaper og den kan i stor utstrekning gjenvinnes eller i hvert fall energi-gjenvinnes. Problemet er plast på avveie. Så hvis vi alle, privatpersoner og bedrifter, er nøye med søppelet er vel problemet løst. Dessverre er dette på langt nær nok. For det første finnes det allerede enorme mengder plast i naturen, og svært mye av den er i praksis umulig å hente inn igjen ettersom den over tid går i oppløsning og blir til det vi kaller mikroplast. Så selv om plasten tilsynelatende er borte så er den der fremdeles, bare i ørsmå biter. Noe av mikroplasten kan også stamme fra kilder vi ikke engang tenker på, som f.eks. sigarettfiltre, tannkrem og slitasje på fleece-jakker. For det andre er det bare en liten del av verdens befolkning som har tilgang til renovasjon og gjenvinningsanordninger slik vi etter hvert har fått i Norge. Blant verdens

fattige befolkning har man trolig lite fokus på dette når hverdagsbekymringen kanskje er sykdom, sult og nød. Plasten havner i natur og elver, kommer ut i havet og når også vår kyst ved hjelp av havstrømmene. Tau og fiskeredskap fra fiskeflåten mistes ved uhell, og trålposer og garn kan bli værende i havet i lang tid fremover. Her er det ikke bare plasten som er problemet, garnene fortsetter å fange fisk selv om ingen trekker dem. Mikroplast spises av mindre organismer og havner derved i næringskjeden og i økende grad på vårt matbord. Selv om vi klarer å holde Norge rent er det mer enn ubehagelig å tenke på at mikroplast fra havet trolig befinner seg i fiskemiddagen vår. Det er vår generasjons ansvar at vi er kommet dit vi er, og det er rett og slett vår plikt å sørge for at ikke våre barnebarn og deres etterkommere sitter igjen med et uløselig problem. Dessverre er mikroplast bare ett av mange store miljøproblem.

Vår lokale Rusken-aksjon

La oss se nærmere på situasjonen i vårt eget nærområde rundt Østensjøvannet. Ettersom vi befinner oss i en by og med en av landets viktigste ferdselsårer E6/E18 temmelig nær, er det mye søppel rundt oss. Mye plukkes opp både av privatpersoner og av kommunens renovatører, men mye havner i naturen også hos oss. Østensjøvannets Venner arrangerer årlig Rusken-aksjon rundt vannet. Skoleklasser rydder etter oss, men det er ikke lett å ha strandrydding rundt Østensjøvannet uten at det representerer forstyrrelse for fugle- og planteliv. Likevel er det gledelig at det rapporteres om mindre og mindre søppel rundt vannet for hvert år. Filosofien her er at selv om ingen enkeltperson kan løse hele problemet, så kan alle være med på å løse deler av det. Et av de mest uforståelige fenomenene er at enkelte

Vi regner med at det er anslagsvis 10 tonn gummigranulat på avveie i naturen bare fra Rustadfeltet som ligger oppstrøms Østensjøvannet. Foto: Amund Kveim, 14.02.2008.

hundeeiere tar seg bryet med å plukke opp etter hunden med en plastpose for så å hive posen i naturen. Er man langt fra folk er ikke hundeposen nødvendig, og er man nær folk, så er man også tilstrekkelig nær en søppelkasse. Dette vil vi helst ikke se ved vannet noe mer.

Dekkslitasje og gummigranulat

Det finnes imidlertid flere viktige forslingskilder enn folk som kaster plast i naturen. En av de aller største mikroplastkildene er slitasje av bildekk. Det er gjort mye for å begrense utslipp fra bilene, men totaltrafikken øker og derved forurensningen. En annen stor kilde er gummigranulat fra kunstgressbanene. Vi pekte på dette problemet for over 10 år siden da den første kunstgressbanen skulle anlegges ved Østensjøvannet, men fikk ikke særlig gehør for at dette var problematisk. Vi regner med at det er anslagsvis 10 tonn gummigranulat på avveie i naturen bare fra Rustadfeltet som ligger oppstrøms Østensjøvannet. Først nå erkjenner kommunen at dette er et reelt problem, men så lenge alternative løsninger ikke anses som spillervennlige nok, fortsetter man å benytte gummigranulat.

Det er ikke tilfredsstillende og særlig ikke i nærheten av verdifulle og sårbare naturområder som Østensjøvannet.

Bli en «plogger»

Vi applauderer den nye trenden «plogging» der man kombinerer jogging med søppelplukking. Andre har rett og slett med seg en pose på turen og tar med noe hver gang. Plukking av søppel endrer både holdninger og vaner. Plast og annen søppel plukkes på denne måten før den rekker å gå i oppløsning eller havne i vannet eller andre utilgjengelige steder i naturen. Holdningsendringer er viktige, men vi må også legge press på våre politikere og vareprodusenter. Vi må både oppføre oss på en måte naturen kan tåle og etterspørre miljøvennlige løsninger, selv om det kanskje koster oss noe.

Gummigranulat synker til bunns. Det vil si at vi aldri ser problemet, fordi det ligger på bunnen av vannet. Foto: Leif-Dan Birkemoe, 6.11.2017.

Fortjeneste-medalje fra Lions

Amund Kveim og Finn A. Gulbrandsen er tildelt Lions' Medal of Merit for sitt mangeårige engasjement for Østensjøvannet

Utmerkelsen ble overrakt 14. april på Lions Distriktsmøte for Oslo og Bærum som denne gang ble avholdt på Ulsrud videregående skole. Det var Distriktsguvernør Bjørn Zarbell som på vegne av distriktets 38 Lions-klubber sto for overrekkelsen. Dette er den høyeste eksterne utmerkelse Lions kan dele ut, og i statuttene heter det at medaljen gis «to citizens as special recognition for acts of heroism, humanitarianism, outstanding community contribution, etc.».

Amund Kveim og Finn A. Grulbrandsen er tildelt Lions' Medal of Merit. Foto: Hanne Kamilla Kveim.

Stor innsats av dugnadsgjengen

Dugnadsgjengen hviler ikke på laurbærene etter kulturlandskapsprisen fra i fjor. Den gode, gammeldagse vinteren vi har vært beriket med i år, skapte store problemer for arbeidet som skulle utføres. Snøvær og kulde førte til flere avlyste dugnader enn vanlig.

Finn Arnt Gulbrandsen

Hovedinnsatsen har vært på Bogerudmyra det meste av vinteren. Der har vi fjernet kratt og felt en del større trær. Hensikten har vært å få bedret lysforholdene for planter på bakken samt at den gjenvokste myra skal få et mer åpent preg. Det er også å håpe at felling av trær fører til en våtere myr.

Problemarten sibirkornell

I år har vi også startet arbeidet med å fjerne problemarten sibirkornell både på Bekkasinmyra og på Bogerudmyra. Bymiljøetaten har kjørt problemarten til brenning på Grønmo. Enorme mengder har blitt kjørt bort. I prinsippet burde sibirkornell spas opp med rota, men da det meste befinner seg innenfor kanalene, valgte man å skjære ned kornellene. Dette fører til at nye skudd må kuttes årlig framover inntil arten gir opp. En stor jobb som dugnadsgjengen skal greie å gjennomføre. Sommerstid er dugnadsgjengen opptatt med å fjerne russekål, gjennomføre slått på Bakkehavn og tynne krattvegetasjon på land ulike steder i miljøparken.

Bekkasinmyra

Etter at vi i samarbeid med Fylkesmannen fjernet en mengde mjørdurt på Bekkasinmyra, er planen å få opp nytt gjerde rundt dette området. Når gjerdet er oppe, vil vi få slipp av sauer i et forsøk på å få beitet ned mjørdurt. Det er mulig at man også vil ha storfe her i løpet av sesongen, men dette er ikke avgjort foreløpig. Vi er svært spent på hvordan dette vil slå ut. Her vil dugnadsgjengen utgjøre stammen i beitekontrollen sommeren 2018.

En gruppe fra dugnadsgjengen i Østensjøvannets Venner bærer stokker og kubber ut fra hogstfeltet på Bogerudmyra. Hensikten har vært å få bedret lysforholdene for planter på bakken samt at den gjenvokste myra skal få et mer åpent preg. Foto: Leif-Dan Birkemoe 06.03.2018.

Hettemåkeøyene.

Fjerning av kratt og kontinuerlig fjerning av fjorårsskudd har blitt dugnadsgjengens store suksess. Hettemåka har som art hatt stor bestandsnedgang i hele Nord-Europa de siste tiårene. Ved Østensjøvannet har også den solide hettemåkebestanden fra 1970-tallet gått kraftig tilbake. Året før vi startet rydding av øyer, var hekkebestanden helt borte. Deretter har den økt til over 500 hekkende par i fjor. Takket være denne nøkkelarten kan en rekke arter hekke noenlunde i fred ved Østensjøvannet.

I år fikk vi hjelp av et par karer fra Universitetet i Oslo som fjernet fjorårsskudd på en øy. Det er ekstra hyggelig å få litt hjelp til denne jobben som ble ualminnelig vanskelig i år på grunn de store snømengdene.

Bymiljøetaten stilte med en maskin med åtte hjul fra divisjon skog. Den tok godt for seg av kvisthaugen ved Bogerudmyra. Her med et lass med sibirkornell til forbrenning. Foto: Leif-Dan Birkemoe 17.04.2018.

Her trekkes et lass med avskårne skudd i land på en presenning. Kanalene har ikke helt sikker is midt i april. Derfor er det både praktisk og sikrest å trekke skuddene over. Foto: Leif-Dan Birkemoe 17.04.2018.

Fuglerapport 2017

I de siste par årene har antall arter ligget på et stabilt høyt nivå. Totalen for 2017 lander midt på treet med sine 128 arter.

Audun Brekke Skrindo

Laksender besøker Østensjøvannet med ujevne mellomrom. Her en hann, og det gjelder å oppdage dem blant toppender og kvinender. Foto: Audun Brekke Skrindo.

De største sjeldenhetene skal i ettertid godkjennes av den lokale sjelenhetskomiteen, LRSK. Det er derfor tradisjonelt ikke mulig å rapportere ferdig godkjent liste allerede noen få måneder inn i året etter. Vi tar forbehold om at det kanskje kommer noen ørsmå justeringer. Ha alltid et kamera med deg i lomma, for når det gjelder de aller sjeldneste fuglene ønsker vi selvfølgelig også bilder og en god beskrivelse av fuglen(e).

Mandarinand

Blant årets overraskelser nevner vi at rustanda ikke helt har sluttet å benytte området. Håper at den kommer tilbake utover våren i 2018 sånn at alle som ikke har sett den ennå får sjansen. Mandarinand, den fargerike lille anda fra Asia, var innom på et kort besøk. De som liker

fugler med spektakulære kontraster og flott farger bør jobbe for å få se mer av den. Storlommen fant veien til vannet vårt i 2017, og det var 5 år siden sist. Hettemåkekolonien vokser stadig takket være den gode innsatsen for å lage øyer med lav vegetasjon. I 2017 passerte vi over 1100 individer gjennom hekkesesongen, og det er bra.

Isfugl

Kattugle sang ved vannet, og siste nytt er at den også skal ha sunget gjennom vinteren 2017-2018. Så det er lov å håpe at det blir påvist hekkende par i området etterhvert. At isfugl ble observert også i år er svært gledelig. Mange ønsker nok å få et glimt av denne lille "fargeeksplosjonen", men som er så vanskelig å oppdage.

Sangerne

En rødstjert hann sang i området over en lengre periode, men er ikke rapportert hekkende. Når det gjelder de sist ankomne sangerne, så er det flott at både siv-, rør-, myr- og gulsanger er påvist med syngende hanner. Disse artene er med på å øke verdien av området, og over 10 sangerarter med revirhevdende hanner ble observert våren og forsommeren 2017.

Avslutningsvis nevner vi at det er hyggelig at kjernebiterne holder stand og bruker området. Ta deg en tur rundt vannet midt i fellesferien, se etter de litt store finkefuglene og lytt etter den svært korte og spesielle lyden, som ofte beskrives skriftlig som et kraftig "pix".

For fullstendig fuglerapport for 2017 se Hjemmesidene: <http://www.ostensjo-vannet.no/>

Stadig flere hekkende sangsvaner i Oslo og Akershus

Av Svein Dale

Sangsvanen har hatt en stor bestandsøkning og har spredd seg mot sør i hele Nord-Europa de siste tiårene. I Oslo og Akershus var første hekkefunn i 1999, og bestanden er nå på 11–14 par. Mer enn 20 hekkeplasser er kjent, men flere har blitt forlatt etter ett eller flere års bruk. Ikke-hekkende sangsvaner er sett mange andre steder i hekketiden, og de er ofte forløpere til nye hekkinger. Det er all grunn til å tro at bestanden vil fortsette å øke i lang tid framover.

↑

Kjønnene hos sangsvanen er like. Det gule på nebbet varierer, men kilen går (nesten) alltid under og forbi pustehullene (til forskjell fra dvergsvanen, som kun har gult innerst ved nebbroten). Ungfuglene har mye lysere gult, mer mot rosa, men med samme tegning. Bildet er fra Børterelva, 2. januar 2010. Foto Per Morten Groth

Rike	dyreriket (<i>Animalia</i>)
Rekke	ryggstrengdyr (<i>Chordata</i>)
Underrekke	virveldyr (<i>Vertebrata</i>)
Klasse	fugler (<i>Aves</i>)
Orden	Andefugler (<i>Anseriformes</i>)
Familie	Andefamilien (<i>Anatidae</i>)
Slekt	<i>Cygnus</i>
Art	Sangsvane (<i>Cygnus cygnus</i>)

Økning i Nord-Europa

Sangsvanen ble lenge regnet som en sky villmarksfugl som bare hekket langt nord. Men i løpet av de siste tiårene har det vært en bemerkelsesverdig og eksplosjonsartet økning i bestanden og spredning sør- over i hele Nord-Europa.

I Sverige økte bestanden fra 20 par i 1920 til 5400 par i 2010 (Ottosson et al. 2012). Hensynsløs jakt antas å være årsaken til at bestanden var lav tidligere, mens fredning og i nyere tid kanskje også endringer i jordbruket har ført til sterk økning (Nilsson 2014).

Lignende mønster i økning har også vært dokumentert i Finland og de baltiske landene.

Økning i Norge

I Norge har også bestanden økt i nyere tid. Ved starten av 1900-tallet fantes sangsvanen bare i Finnmark, og bestanden var bare noen titalls par, men spredde seg rundt 1960 til Troms og senere videre sør- over (Gjershaug et al. 1994). Bestanden i Norge er nå anslått til 350–600 par (Shimmings & Øien 2015).

I Oslo og Akershus var første hekkefunn noensinne

Et feltkjennetegn i flukt er at sangsvanen har kortere hale enn knoppsvanen. Føttene stikker derfor såvidt utenfor halen. Her fra Nordre Øyeren, 11. mars 2012. Foto Jonas Janss Haugli

ved Hellesjøvannet i 1999 (Dale et al. 2001). Jeg har nylig sammenstilt alle kjente observasjoner av sangsvaner i hekketiden i Oslo og Akershus, og kommet fram til at vi nå har 11–14 hekkende par sangsvaner i våre fylker (artikkel publisert i tidsskriftet *Ornis Norvegica*, Dale 2016).

Økning i antall lokaliteter i Oslo og Akershus

Grunnlaget for å beregne hekkebestanden i Oslo og Akershus er for en stor del egne observasjoner fra mine omfattende kartlegginger av fuglelivet i alle deler av Oslo og Akershus. I tillegg har jeg gått gjennom alt som er rapportert på foreningens observasjonssider (nofoa.no) og på artsobservasjoner.no.

Pungen er et beverdemmet tjern i Sørmarka (Ski kommune) hvor sangsvane hadde vellykket hekking i 2015. Lokaliteten ble ikke brukt i 2016, men arten hekket i stedet i et annet tjern 1,5 km unna. Foto Svein Dale

Det viser seg at antall kjente lokaliteter hvor det har vært hekking eller hekketforsøk nådde 20 i 2015, med en jevn økning etter 2005 (Figur 1 og 2).

I 2016 ble det oppdaget hekking på to nye steder: Tævsjøen i Aurskog-Høland og i et tjern ved Bergseng i Ski (antagelig paret som hekket ved Pungen året før, bare 1,5 km unna).

Forlatte lokaliteter og hekkebestand

Selv om det var kjent 20 lokaliteter med hekking i perioden 1999–2015, så er bestandsstørrelsen mindre. Det skyldes at minst syv lokaliteter har blitt forlatt etter å ha blitt brukt ett eller flere år (Figur 2).

Lokaliteter kan ha blitt forlatt på grunn av reirpredasjon eller andre forstyrrelser,

eller fordi biotopen ikke var god nok. Det var en tendens til at forlatte lokaliteter oftere hadde mislykket hekking eller færre unger enn lokaliteter som ikke har blitt forlatt. Sagdammen i Nittedal ble kanskje forlatt på grunn av senking av vannstanden i forbindelse med damvedlikehold.

Jeg oppsøkte 17 av lokalitetene i 2015 for å få en oversikt over antall lokaliteter som var i bruk. Seks lokaliteter

stod tomme, mens det var hekking på 11 lokaliteter.

Hekkebestanden i 2015 var dermed på minst 11 par, men opptil 14 par hvis det var hekking på noen av de tre lokalitetene som ikke ble besøkt.

Sangsvane ved Spiradammen (Asker) 31. mai 2009. Her har det foreløpig ikke blitt registrert hekking. Foto Michael Hilditch

Svein Dale

Svein er oppvokst i Bærum, og begynte med fuglekikking på Fornebu. Medlem av styret i NOF OA 1985–2001. En av forfatterne av «Guide til fuglelivet i Oslo og Akershus», og har i mange år jobbet med kartlegging av fuglelokaliteter i OA. Til daglig ansatt som zoolog og økolog ved Institutt for Naturforvaltning ved NMBU, Ås.

Ikke-hekkende par forløpere til hekking

Ni lokaliteter har blitt undersøkt også i årene før første hekking. Ikke-hekkende sangsvaner (oftest par) var tilstede i ett eller flere år før hekking startet ved seks av disse lokalitetene.

Dette er en typisk atferd hos sangsvane, det virker som parene gjerne vil bli kjent med stedet og etablere eierskap før de satser på hekking. Dette kan være en fornuftig strategi for fugler som lever lenge.

Samtidig betyr dette at observasjoner av ikke-hekkende par i hekketiden i egnet hekkebiotop kan være et varsel om hekking neste år. Ikke-hekkende sangsvaner har blitt observert i hekketiden ved ytterligere 24 lokaliteter fram til 2015, det vil si lokaliteter hvor det foreløpig ikke har vært hekking.

I tillegg til at hekking kan forventes på noen av disse stedene, er det mange andre tjern

og vann rundt omkring i Oslo og Akershus som ser ut til å ha fin biotop for sangsvane.

Jeg antar at det er minst 100 lokaliteter i Oslo og Akershus som kan egne seg for sangsvane.

Forholdet mellom sangsvane og knoppsvane

Bestanden av knoppsvane har også økt i Oslo og Akershus, fra 7–10 par i 1982 til 20–30 par i 2001 (Dale et al. 2001). Økningen har fortsatt og nå er anslaget 50 par (pers. medd. Carsten Lome og Morten Helberg).

Et interessant spørsmål er hva som skjer når knoppsvane og sangsvaner møtes på hekkeplasser. Knoppsvanen forsvant fra Hellesjøvannet når sangsvanen etablerte seg (Dale et al. 2001), og det har vært rapporter fra andre land om at sangsvane fortrenger knoppsvane (Svensson et al. 1999, Butkauskas et al. 2012).

Et sangsvanepar har vært tilstede i Skrukkelissjøen (Hurdal) siden 2011, og i 2015 hadde de vellykket hekking. Foto Bjørn Graatrud

Foreløpig har sangsvane og knoppsvane møttes på hekkeplass bare ett annet sted enn Hellesjøvannet i Oslo og Akershus. Ved Slorene i Ås–Oppegård gikk derimot knoppsvanen av med seieren.

Blant lokalitetene hvor ikke-hekkende sangsvaner har vært tilstede i hekketiden (mulige hekkeplasser i framtiden) har 42 prosent hekkende knoppsvane. Blant de 20 stedene hvor sangsvane allerede har hekket eller gjort hekkeforsøk hadde bare 10 prosent hekking av knoppsvane (Hellesjøvannet og Slorene).

Dette tyder på at de to artene kommer til å møtes stadig oftere i framtiden, og de vil sikkert påvirke hverandres bestandsutvikling. Kanskje økningen i sangsvanebestanden på lang sikt vil føre til at

knoppsvanen forsvinner fra innlandet og begrenses til kystområder som sangsvanen normalt unngår i hekketiden?

Litteratur og lenker

Butkauskas, D., Svazas, S., Tubelyte, V., Morkunas, J., Sruoga, A., Boiko, D., Paulauskas, A., Stanevicius, V. & Baublys, V. (2012). *Coexistence and population genetic structure of the whooper swan Cygnus cygnus and mute swan Cygnus olor in Lithuania and Latvia*. Central European Journal of Biology 7: 886–894.

Dale, S. (2016). *Breeding population increase and range expansion of the whooper swan Cygnus cygnus in Oslo and Akershus counties, southeastern Norway, during 1999–2015*. Ornis Norvegica 39: 29–36 (boap.uib.no/index.php/ornis/article/view/1032).

Dale, S., Andersen, G.S., Eie, K., Bergan, M. og Stensland, P. (2001). *Guide til fuglelivet i Oslo og Akershus*. Norsk Ornitologisk Forening, avdeling Oslo og Akershus. 362 s (233).

Haftorn S. (1971). *Norges fugler*. Universitetsforlaget, Oslo, 864 s (71).

Løfaldli, L. (1994). *Norsk fugleatlas*. Norsk Ornitologisk Forening, Klæbu. 552 s (56).

Nilsson, S. (2014). *Long-term trends in the number of whooper swans Cygnus cygnus breeding and wintering in Sweden*. Wildfowl 64: 197–206.

Ottosson, U., Ottval, R., Elmberg, J., Green, M., Gustafsson, R., Haas, F., Holmqvist, N., Lindström, Å., Nilsson, L., Svensson, M., Svensson, S. & Tjernberg, M. (2012). *Fåglarna i Sverige – antal och förekomst*. Sveriges Ornitologiska Förening, Halmstad.

Shimmings, P. & Øien, I.J. (2015). *Bestandsestimer for norske hekkefugler*. NOF-rapport. 268 s (168).

Svensson, L. (2010). *Gyldendals store fugleguide*. Oslo, Gyldendals forlag. 448 s (14).

Svensson, S., Svensson, M. & Tjernberg, M. (1999). *Svensk Fågelatlas*. Sveriges Ornitologiska Förening, Stockholm.

birdlife.no/fuglekunnskap/fugleatlas/index.php?taxon_id=3426

fugleviden.no/arter/?or_id=1490

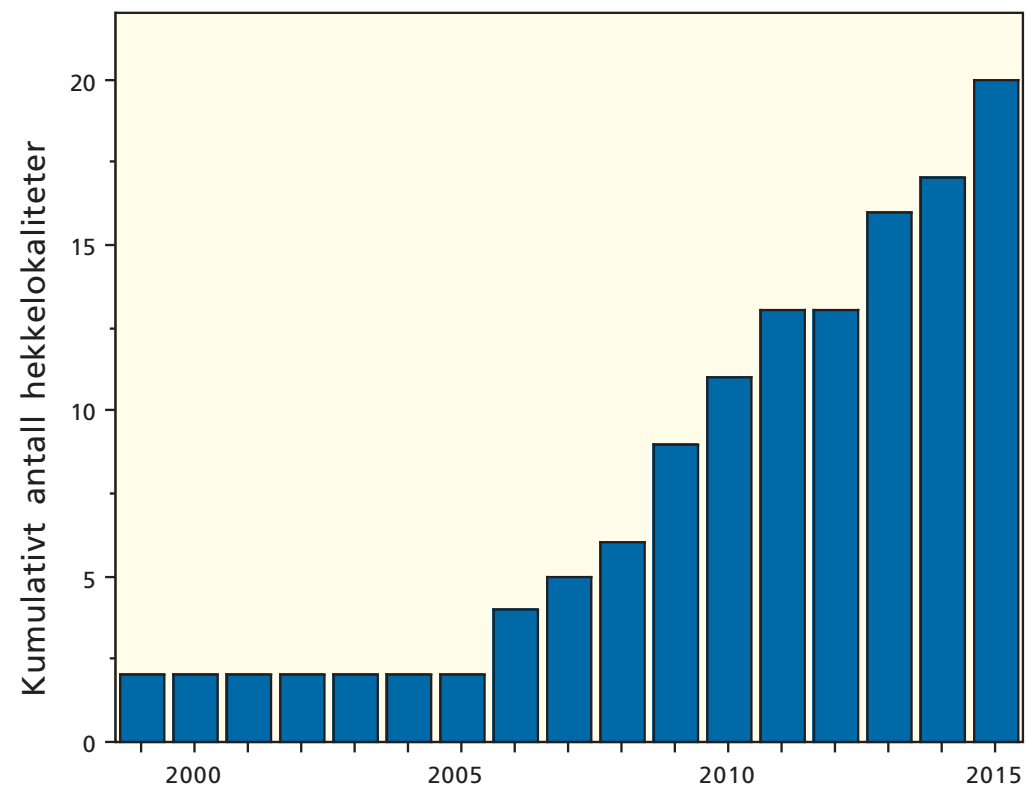
datazone.birdlife.org/species/factsheet/whooper-swan-cygnus-cygnus

Finlands nasjonalfugl er sangsvane, og er avbildet på baksida av den finske 1 Euro-mynten.

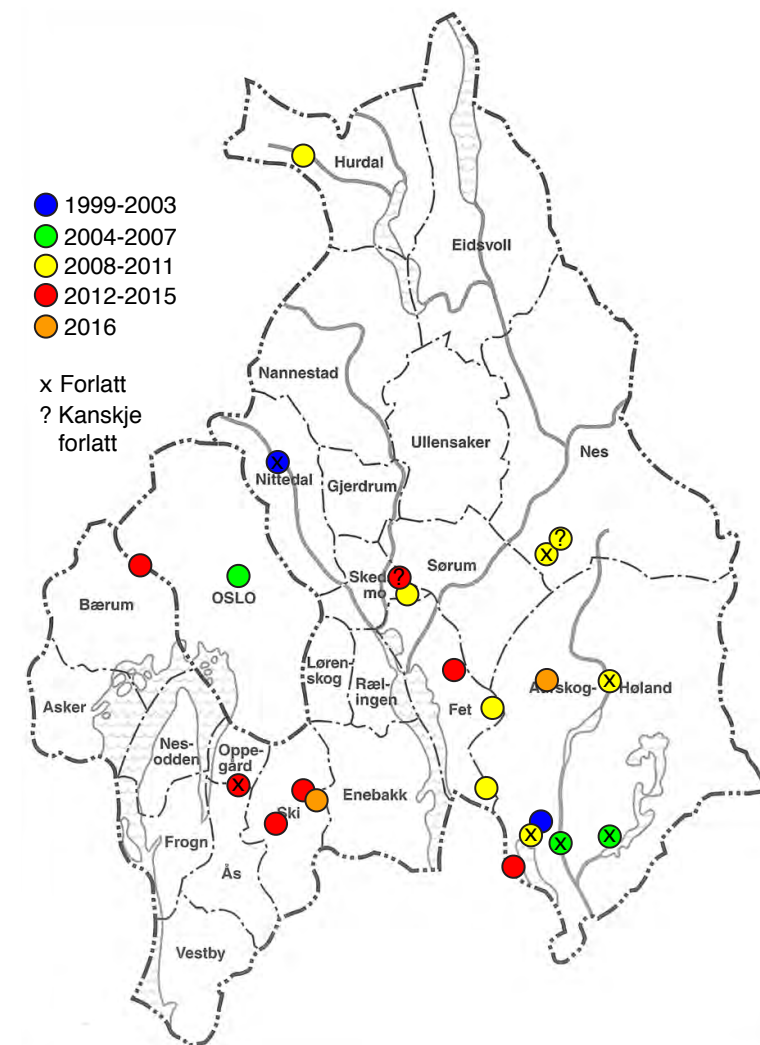
Sangsvane har hatt vellykket hekking ved Kløvstjern (Aurskog-Høland) både i 2014 og 2015. Foto Svein Dale

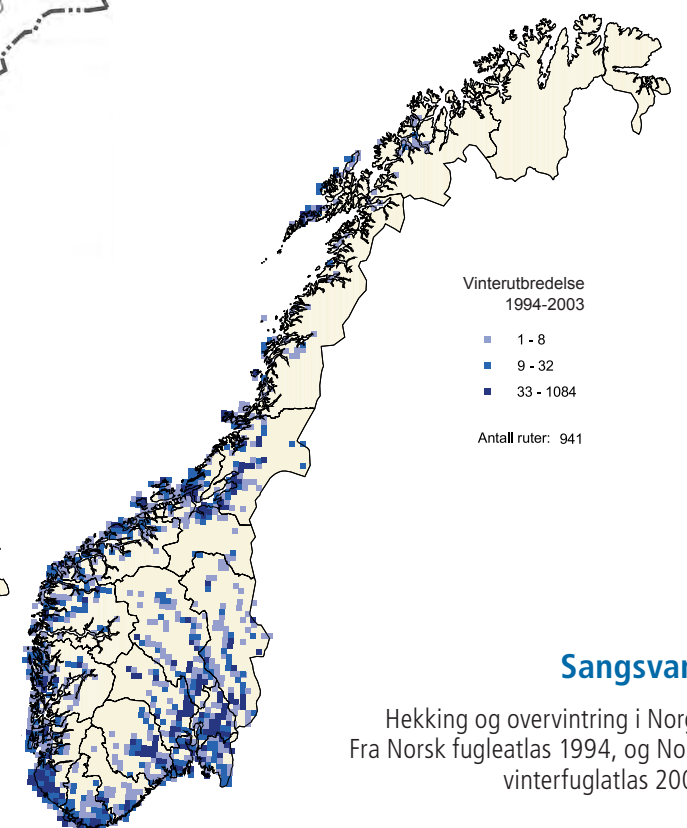
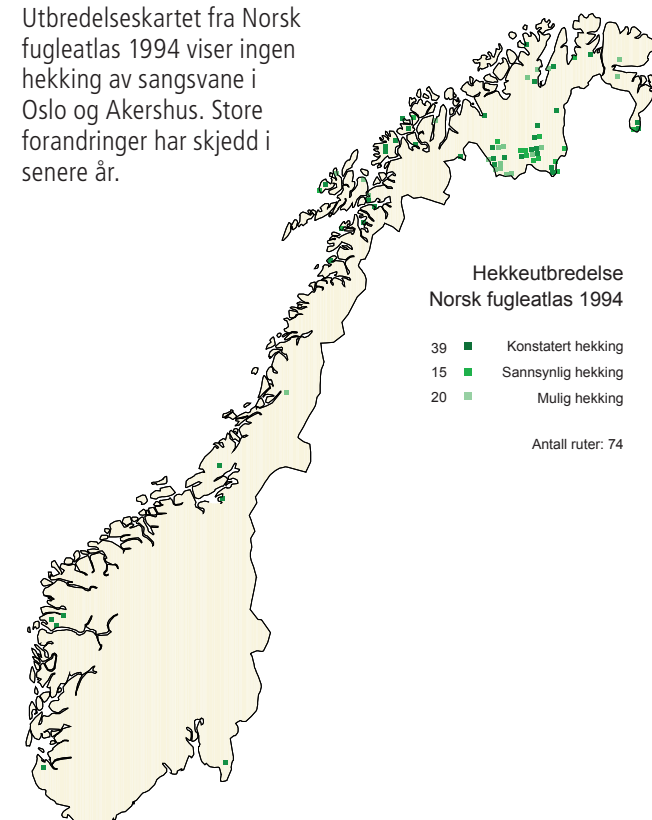
Figur 1. Økning i antall kjente hekkelokaliteter for sangsvane i Oslo og Akershus i perioden 1999-2015. Økningen kan ha skjedd noe tidligere fordi figuren er basert på første år med dokumentert hekking, men for flere lokaliteter kan hekking ha startet tidligere enn vi kjenner til. Antall hekkinger i hvert år vil dessuten være lavere enn vist fordi noen lokaliteter har blitt forlatt. Figuren er hentet fra Dale (2016).

Sangsvane forsøkte å etablere seg ved Holmbu ved Mjermen (Aurskog-Høland), men hekkingen i 2007 mislyktes trolig. Etter det forsvant svanene fra lokaliteten. Foto Svein Dale

Figur 2. Utbredelse av hekkende sangsvane i Oslo og Akershus med informasjon om når etableringer skjedde. Figuren er oppdatert etter Dale (2016).

Utbredelseskartet fra Norsk fugleatlas 1994 viser ingen hekking av sangsvane i Oslo og Akershus. Store forandringer har skjedd i senere år.

Sangsvane

Hekking og overvintring i Norge. Fra Norsk fugleatlas 1994, og Norsk vinterfugleatlas 2006.

Artikkelen ble opprinnelig publisert i Toppdykker'n nr. 2 2017. Sothøna takker forfatter og redaksjon.

Østensjøvannets fugler

– deres forekomst og andre data samlet mellom to permer

Audun Brekke Skrindo

Forekomst og hekkestatus hos stillits og toppand, bare to av mer enn 230 arter som omtales i boka om fuglene ved Østensjøvannet. Foto: Audun Brekke Skrindo.

Telling av fugler ved Østensjøvannet

Høsten i 1998 var jeg så heldig å få tak i et sted å bo nær nordenden av Østensjøvannet. Denne naturperlen utgjør et naturlig midtpunkt i bydelen og som ivrig ornitolog søkte jeg raskt dit. Jeg fikk samtidig muligheten til å bli kjent med noen av Norges beste ornitologer, som hadde et sterkt engasjement for naturen i området. Professor Svein Dale introduserte meg for prosjektet med faste registreringer og telling av fugler ved Østensjøvannet. Dette tenkte jeg umiddelbart på at jeg ville bli en del av. Så når jeg hørte at det var ønskelig med avlastning sa jeg at jeg godt kunne overta de

faste turene rundt vannet om morgenen. Å få delta i dette prosjektet opplevde jeg som et ærefullt oppdrag og var ivrig fra første runde.

20 år og 300 runder

I 2018 har min etappe i dette arbeidet altså vart i 20 år. Over 300 runder med regulære totaltelling er gjennomført. Dette gir et betydelig datamateriale og som kanskje også er unikt i Norge med tanke på kontinuitet og regularitet. Vi mennesker er opptatt av runde tall og jubileer. Det var derfor enkelt for meg i 2018 å tenke at det var riktig - og på tide - med en foreløpig oppsummering av mine tellinger. I tillegg har jeg inkludert

Boken lanseres høsten 2018 og er antatt å koste kr. 150,-. Den vil bli solgt på Besøkssenteret på Bakkehavn og når foreningen har møter, stand o.l. Den vil også kunne bestilles, og det vil da påløpe ekspedisjons- og forsendelses-kostnader. Mer informasjon vil komme på våre Facebook og nettsider.

dataene fra tilfeldige registreringer som brukere av artsobservasjoner.no og nofoa.no har samlet i alle disse årene. Tilsammen danner dette grunnlaget for mesteparten av det vi vet om fuglene ved Østensjøvannet per i dag.

Inspirert av alle spørsmålene

Mellom 2010 og 2014 var jeg i tillegg så heldig å ha Østensjøvannet som arbeidsplass som leder av ett av Norges den gang fem offisielle våtmarkssentre. Bokas innhold er inspirert av alle spørsmålene som jeg fikk fra skoleelever, turdeltagere, fotografer, foreningsmedlemmer, turgåere og venner som jeg har møtt i mitt engasjement for

Østensjøvannets natur. Eksempler på vanlige spørsmål er: Når på våren kommer linerla i gjennomsnitt til vårt område? Hvor stor flokk med hvitkinngjess har vi noen gang talt opp på en og samme dag? Hvor mange spetter har vi egentlig i miljøparken? Når på året er egentlig storskarven innom vannet?

Telling og artsomtale

Innledende kapitler omtaler utstyr, metodikk og naturen som tellingene har foregått i. Deretter følger artsomtale for alle fugleartene som er rapportert innenfor miljøparkens grenser. I tillegg listes opp omfattende statistikk for tellingene. Det er også planlagt noen vedlegg. Eksempler på disse er alle som har bidratt med rapporter, artslistor for andre organismegrupper, URLer til kilder og smarte nettsider og kart som enhver naturinteressert bør vite om i 2018. Boka er forsøkt laget så liten og lett at den blir med deg i sekken eller jakkelomma. Jeg håper den kan bli et nyttig og artig oppslagsverk for den aktive naturelsker.

Datagrunnlaget

Naturen er i stadig endring. Ekstremverdier vil endre seg over tid. Slik er det også med denne boka. Enkelte ekstremverdier vil derfor kunne bli «slått» når som helst. Likevel er datagrunnlaget så omfattende når det gjelder gjennomsnittsverdier og større trender at jeg tror de vil stå seg i tiden fremover, inntil det er på tide å gjøre nye oppsummeringer eller sammenlignende studier av fuglene i miljøparken.

Vår natur er i endring

I Norge i 2018 er forståelsen av at vår natur er i endring en realitet mange av oss har innsett. Samtidig er disse endringene svært omdiskutert når vi nærmer oss debatten om klimaendringer, miljøutslipp og lignende. Vi kan ikke helt se bort fra at endringene som vi ser rundt oss dessverre skjer FOR fort for mange av artene vi ser rundt oss. I vår søken etter kunnskap om naturen er det svært nyttig at det foreligger godt tallmateriale fra tidligere tider. Boka er et forsøk på å gjøre opp status fram til i dag. Nå ønskes nye og banebrytende metoder og avansert databehandling velkommen til å benytte datamaterialet til å forstå naturen bedre i fremtiden.

De faste tellingene er nå gjennomført av meg tilnærmet regulært i 20 år og jeg håper de vil fortsette og at vi finner ornitologer som vil gjøre jobben når jeg selv en gang må levere stafettpippen videre.

Nå kan du registrere arter direkte på mobilen!

Av de 18,5 millioner registreringer som finnes i den nasjonale portalen for registreringer av arter i norsk natur: artsobservasjoner.no, så er nesten 16 millioner fugleobservasjoner.

Audun Brekke Skrindo

Det er med andre ord lite som tyder på at fuglefolk trenger et spark bak for å levere enda flere observasjoner til vår felles kunnskap om hvor vi finner de forskjellige artene i landet vårt.

Raskere og enklere

Likevel legges det ned et betydelig stykke arbeid for å gjøre det både raskere og enklere å bidra med observasjoner. Den siste nyheten er at nettsiden for registrering av arter er tilpasset håndholdte enheter, som nettbrett og mobil. I denne første versjon er det mulig å registrere arter slik de fleste ønsker. Det er gjort noen forenklinger i registreringen ved at man utelater noen felter som er svært lite brukt. På den måten vil innleggingen oppleves som enkel og grei og likevel god nok til at det ikke blir sett på som en nødløsning. Eksempler på noe som er tatt vekk er utfylling av prosjekter.

Flest innspill

Erfaringer og innspill fra en lang rekke biologiske foreninger bidrar i arbeidet med portalen. Norsk ornitologisk forening er den foreningen som har flest innspill, siden de er ekstra ivrige på forbedringer og effektiviseringer av løsningen, samtidig som de altså er den desidert største bidragsyteren til innholdet. Artsdatabanken tar imot tipsene og utvikler de tekniske løsningene.

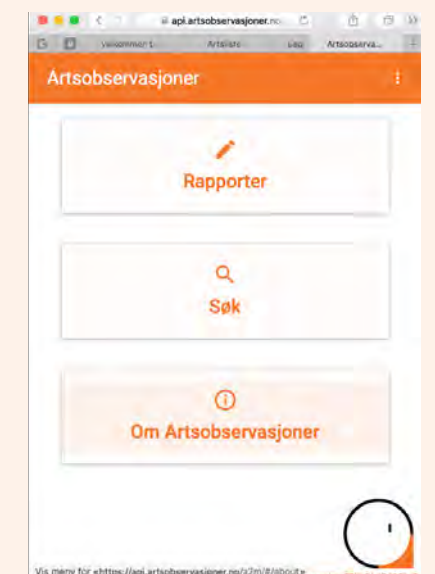
Mens du står og ser på

Mobildekningen er såpass god i Norge i dag at mange vil oppleve det som enda enklere å kunne legge inn artsobservasjoner nesten mens du står

og ser på arten foran deg. Dette vil medføre at du ikke trenger å notere ned mens du er ute i felt, og du trenger heller ikke sette deg ved datamaskinen for å registrere artene når du kommer hjem etter turen. Det blir spennende å se hvordan dette forandrer vanene til alle oss som allerede legger inn artsobservasjoner, og ikke minst om det gjør at flere kommer til å registrere seg som artsobservatører.

Du kan prøve løsningen allerede nå ved å åpne nettsiden api.artsobservasjoner.no/a2m i nettleseren på din håndholdte enhet. Det eneste som kreves er at du har en bruker og et passord fra før. Du logger bare inn med den samme brukeren som du alltid logger deg inn med.

God tur og lykke til med registreringen!

Felt 1 Spesialområde bevaring i Østensjøområdet miljøpark

Østensjø skole 100 år

Østensjø skoles første overlærer Johan Evje (1874-1962) skrev i fembindsverket «Aker 1837-1937» i kapitlet «Folkeopplysning og skoler 1789-1937» om tiden før og etter at Østensjø skole ble oppført. Johan Evjes beskrivelse frem til 1937 er kilde til forståelse for skolens berettigelse i lokalmiljøet.

Leif-Dan Birkemoe

I 1913 var Abildsø skole sprengt. Det heter i en skrivelse at selv om man utnytter alt hva utnyttes kan til skolerom – og det er nå gjort – vil to klasser bli husville fra våren 1914. Ved naboskolen Bryn var det like ille. Man tok kontor og lærerværelse i bruk. Det hjalp ikke. Man samlet de barna som bodde nærmest skolen i en klasse, og lot den få ettermiddags-undervisning uten at det hjalp. Enda to klasser med elever som hadde lengre vei, måtte også gå om ettermiddagen. Alf Ophus som begynte på Bryn skole i 1916 forteller at han første halvår (den gang begynte skoleåret 1. april) holdt til i Fyrstikkfabrikkens spiselokale i Fyrstikkbakken som følge av de trange lokaliteter.

Ny skolekrets opprettet

På bakgrunn av den prekære situasjonen oppnevnte skolestyret 11. februar 1913 en komite med overlærer Ole Devik som formann. Den foreslo at det av Bryn og Abildsø kretser skulle utskilles en ny krets – Østensjø – og skole skulle bygges ved Østensjøvannets nordende på en parsell av Søndre Skøyen gård. Grensene for den nye kretsen skulle i nord følge jernbanelinjen fra bygrensen til pakkhuset ved Bryn jernbanestasjon. Herfra i en rett linje til Tørtberg, heter det i dokumentet. Den grensen var god nok, da det bare var åpne jorder. Men da jordene på Nordre Skøyen gård ble utbygget skar linjen mange hus tvers over. I øst var grensen ved Nøklevannskogene, i syd Nordstrand prestegjeld og i vest Oslo. I eldre dokumenter kalles den nye skolen for

Skøyen, men formannskapet bestemte at den skulle hete Østensjø, bl.a. for å unngå forveksling med Skøyen i Ullern.

Flere barn

De forskjellige deler som den nye kretsen besto av hadde den gang liten forbindelse med hverandre. Oppsal, Rognerud og Høyenhall var under utbygging. Oppsal-skogen ble utparsellert av brukseier Anton Tschudi på begynnelsen av 1900-tallet og på Høyenhall ble grosserer Kildals «Norges største hage» solgt til utparsellering. Likeså på Rognerud. Begge steder var det allerede mange hus og adskillige barn. I tillegg var Nordre Skøyen hovedgård i 1910 solgt til kommunen. Bygging av boliger var allerede i gang. Den tomten som komiteen foreslo til ny skole, i sørskråningen med vakker

utsikt over Østensjøvannet og idylliske, landlige omgivelser, mente komiteen var det sentrale punkt.

Enstemmig vedtak

Imidlertid ble det stor strid om tomtevalget. Forslag om å legge skolen på Manglerud, dvs. ved Høyenhall, ble fremmet samtidig som nordre del av Simensbråten ble foreslått lagt til skolekretsen. Men da foreldre på Simensbråten ikke ville sende barna til Manglerud vedtok formannskapet 10. desember 1914 enstemmig at skolen skulle legges på Søndre Skøyen.

Allerede i mai 1915 ble det bevilget penger til bygging, vei-, vann- og kloakk i tillegg til inventar. Da man utpå høsten 1915 var kommet i gang med å bygge, sank omtrent halvparten av huset til bunns.

Østensjø skole ble bygget på en parsell utskilt fra Søndre Skøyen gård eid av Halvor Mathias Skappel. Bildet viser oppmåling av jordstykket, trolig i 1915, der den første skolen ble bygget i 1917. Kilde: Østensjø lokalhistoriske bilder, bilde-nr. B20180029.

Jubileumsforestilling i skolegården 6. juni med scene foran den eldste bygningen. Elevene fremførte innslag for hvert tiår i skolens historie. Banneret for jubileet er laget av Storm Lillebø Gambert 12 år. Foto: Leif-Dan Birkemoe, 06.06.2018.

Barbra Skappel er her fotografert med barna Julie, Halvor og Paul på Østensjø Skole i 1918. Julie var den eldste av barna og begynte på skolen dette året. Kilde: Østensjø lokalhistoriske bilder, bilde-nr. B20030256. Foto: Halvor Mathias Skappel.

Frk. Hulda Wiker (1883-1973) på Østensjø skole hadde stadig nye ideer og satte bl.a. i gang veving som tilbud til elevene. Dette var ikke etter planen, men hun fikk på egen hånd kjøpt inn 4-5 vevstoler. Uten vederlag fikk interesserte elever undervisning om ettermiddagen. For å skaffe penger til vevstolene satte hun i gang med skuespill. Skoleinspektør J.M. Platou støttet saken med veving slik at undervisningen kunne nå langt flere. Dette skriver Alf Ophus som etter noen år som vikar fikk fast stilling på Østensjø skole i 1936. Bildet viser Bjørg Iversen i arbeid med Oppstadveven. Randi Devik (f. 1923) som kjente Hulda Wiker var venninne med Bjørg som bodde i Skøyen alle. Foto: Ester Langberg, Oslo Museum. Ca. 1938. Lisensiert under en Creative Commons 3.0 lisens.

Arbeidet måtte stanse. Grunnboringer viste at nesten hele tomten bestod av leire, men at den ene enden av huset sto på et fjellparti som stakk opp av leiren. Ved å legge bygningen i fjellets retning, kunne den få fotfeste, men det som var gjort, måtte rives. Først etter to års forløp kunne skolen åpnes høsten 1917. Den offisielle åpning fant sted i mars 1918. Det var da 13 klasser med 349 barn. Fra Bryn kom det 120 elever og fra Abildsø 154.

Ny bygning i 1925

Komiteen med Ole Devik som leder hadde forutsagt at skolen snart ville komme opp i 600 – 660 barn. Etter åtte år hadde skolen 501 elever og folketellingen viste at det snart ville bli flere. I august 1923 ble det bevilget midler til å oppføre en ny bygning og kjøp av 12 ½ mål til utvidelse av tomten. Den nye bygningen ble ferdig i 1925. Det eldste huset hadde seks værelser i hver etasje med gjennomgående korridorer midt i bygningen, skolekjøkken, et rom i loftsetasjen og et sløydrom i kjelleren. Den nye bygningen gymnastikksal, tegnesal, fysikkrom, syv leseværelser, sløydrom, kontor og lærerværelse. Samtidig ble det lagt bad i den gamle skolens kjeller. På loftet i den nye bygningen ble det innredet to lærerinneliligheter på to værelser og kjøkken. Den ene av disse ble i 1937 gjort i stand til rom for lege- og tannlege. Badekar hos helse-søster og kjøkkenbenk på det lille rommet minnet om tidligere bruk. Den siste læreren som bodde i den andre leiligheten, flyttet en gang på 1970-tallet.

Gjennom historien har elevtallet på Østensjø skole svingt mellom 900 i 1934 og 178, fordelt på 9 klasser, ved 70-årsjubileet i 1988. I 2018 er det ca. 530 elever, 36 lærere og 25 assistenter.

Kunst på skolen

Johan Evje var skolens første overlærer. Han var interessert i kunst og kultur og det er han som gis æren for at Bjarne Ness (1902-1927) berømte veggmaleri ble oppført i gymsalen. Bjarne Ness var en av professor Axel Revolds mest begavede kunstelever i 20-årene. Han ferdigstilte veggmaleriet 1. januar 1927, og døde av tuberkulose i desember samme år. Han ble bare 25 år. Den dag i dag kommer det mange for å se på det berømte bildet i gymsalen. Det heter «Seierherren vender hjem». Bildet ble restaurert i 2001 og har høy verneverdi.

Musikkorps

Østensjø skoles Guttemusikkorps ble stiftet 26. september 1926. En av dem som arbeidet for opprettelsen av musikkorpsen var overlærer Johan Evje. Han var også organist i Østre Aker kirke. I 1961 ble det vedtatt at jentene skulle få adgang til korpset og navnet ble forandret til Østensjø Skoles Musikkorps.

Gutter og jenter i samme klasse

Da skolen startet i 1917 var det blandingsklasser. I 1930-årene ble det rene jente- og gutteklasser. Guttene og jentene hadde litt forskjellige formingsfag. Jentene hadde håndarbeidstimer hvor de lærte å strikke og sy forskjellige plagg som forklær og nattkjoler. Guttene hadde tresløyd og fikk lage både bokhyller og fine skrin. Jentene hadde dessuten skolekjøkken. Elevene sa aldri fornnavnet til lærerne eller lærerinnene - bare etternavnet eller «frøken».

Krig og okkupasjon to ganger

Under krigen ble Østensjø skole okkupert to ganger. Først ble den nedre hvite (eldste) skolen tatt i bruk som kaserne av tyskerne i april dagene 1940, men etter et års tid friggitt. Slik sett var det altså i en periode tyskere i den eldste bygningen, og elever i den nye. Om kontakten mellom skoleelevene og tyskerne forteller en av elevene at det ikke var greit, og minnes en episode fra denne tiden. -Jeg husker det spesielt fordi jeg hadde gått ned til den gamle skolen og tigget "bon-bon" av tyskerne. Tilbake derfra fikk jeg skikkelig juling av en medelev. Slikt gjorde man bare ikke!

I august 1943 ble begge skolebygningene rekvirert for resten av krigen. Da ble det hovedkvarter og forlegning for staben til de tyske ingeniørsoldatene i Norge. Denne staben hadde tidligere hatt tilhold i Drammensveien 20 (fra 2006 Henrik Ibsens gate) med general Figenbach som sjef. Østensjø skole ble da en del av tyskernes tredelte leir på Skøyenåsen. To brakker og en vaktstue ble bygget mot Haakon Tveters vei av sovjetrussiske fanger fra leieren på Etterstad. Rundt skolen var det piggrådgjerde.

Undervisningen under okkupasjonen foregikk på forskjellige steder, i private hjem, i velhuset på Oppsal, Bryn skole og til sist på Nordre Skøyen Hovedgård. Overlærer Johan Evje ble avsatt av nazistene høsten 1943 og måtte frflytte overlærerboligen. N.S.-mannen Einar Thomassen, eller «Teobald» som elvene kalte ham, ble innsatt

I 1953 fikk skolen en midlertidig paviljong. I paviljongen var det fire klasserom, men åtte klasser hadde klasserommet sitt der. Ordningen ble at fire klasser hadde skole om formiddagen og fire klasser om ettermiddagen. Den paviljongen står fortsatt på skolen, selv om den fra begynnelsen kun var beregnet på få års bruk. Foto: Leif-Dan Birkemoe, 04.03.2018.

Høsten 2014 ble rektorboligen (overlærerboligen) fra Johan Evjes tid på 1930-tallet revet. Foto: Leif-Dan Birkemoe, 09.11.2014.

Både sommer og vinter har elevene et fint uteområde. Bygningene og skolegården er en fryd for øye. Skolen har en utrolig flott beliggenhet og bygningene er majestetiske. Et testpanel kåret Østensjø skoles skolegård i 2001 som Oslos beste. Foto: Leif-Dan Birkemoe, 15.09.2017.

som overlærer til krigen var over 8. mai 1945. Den eneste som ble tvunget til å være igjen var vaktmester Wilhelm Borgmann.

Midlertidig paviljong

I 1946 ble Karsten Kjelberg ny overlærer etter Johan Evje og i 1953 fikk skolen en midlertidig paviljong. I paviljongen var det fire klasserom, men åtte klasser hadde klasserommet sitt der. Ordningen ble at fire klasser hadde skole om formiddagen og fire klasser om ettermiddagen. Den paviljongen står fortsatt på skolen, selv om den fra begynnelsen kun var beregnet på få års bruk.

Skolekretsene

Etter hvert som utbygging av distriktet tok til, ble det behov for nye skoler og oppdeling av den opprinnelige Østensjø skolekrets. Manglerud, Høyenhall, Tveita, Godlia, Oppsal og Skøyenåsen har helt eller delvis hørt til Østensjø skolekrets. Selv innenfor skolekretsen (inntaksområdet) ved 100 årsjubileet er elevtallet stigende med planer om utvidelse.

Skolefrokost

Etter krigen og fram til 1963 var det «Oslofrokost» til alle barn hver dag på

«bessa». Alle elevene gikk til «bessa» – det som nå er biblioteket. Der satt de på benker tett i tett og fikk melk, brød eller knekkebrød, ett eller to pålegg og tran. I 1963 ble det slutt med maten, men elevene fikk fortsatt melk og frukt eller gulrot hver dag på «bessa». Alle måtte drikke melk og spise frukt eller grønnsaker, men elevene hadde med seg mat hjemmefra.

Skøyenåsen skole

Karsten Kjelberg var overlærer fram til 1969. Da overtok Reidar Nordlie. Elevtallet begynte gradvis å synke. Nå var det bare 3

klasser på hvert trinn. I 1968 ble Skøyenåsen skole åpnet og det var meningen at elevene fra Østensjø skulle flytte dit i 7. klasse. Noen år var det slik at elevene gikk 7. klasse også på Østensjø fordi det var plass der og ikke på Skøyenåsen.

Fra Fritidshjemmet til Aktivitetsskolen

Fritidshjemmet, et tilbud for elever etter skoletid, ble åpnet i 1980. Det har holdt til i skolens lokaler både i øvre- og nedre bygg, men det var ikke alle som fikk plass. Senere ble Fritidshjemmet kalt SFO med avdelings-

navn som Smørblomsten, Blåklokke og Marihøna. En førskolegruppe som ble kalt T-6, holdt en periode til på det gamle tannlegekontoret. Nå er det Aktivitetsskolen der alle elever får plass både før og etter skoletid. I 1988 overtok Sigrid Dahl Omholt som rektor.

Kunnskapsløftet

I 1997 ble Unn Mellum rektor. Samme år ble ny læreplan innført som bestemte at alle skulle begynne på skolen det året de fylte 6 år. Skolen fikk mange nye lærere og elever, og det var behov for et bygg der 1.klassene

kunne ha timene sine og der det også var god plass til SFO. Derfor ble det satt opp en ny paviljong, en brun Moelven-brakke, som ble kalt «Barnas hule».

Vinner i skolegårdstesten

Et testpanel kåret Østensjø skoles skolegård i 2001 som Oslos beste. Det var Aftenposten som testet ni tilfeldige skoler, godt spredt i Oslo, til å bli med i Aftenpostens Aftens skolegårdtest.

I Aftenposten Aften 27. august 2001 under overskriften «Østensjø – et skoleeksempel» skrives det bl.a.: Som en grønn

Alle skolens elever var samlet i skolegården ved overrekkelsen av adopsjonsbrevet fra Oslo Elveforum 25. januar 2012. Området skolen nå er blitt ansvarlig for dannet et vakkert bakteppe for seremonien. Foto: Leif-Dan Birkemoe, 25.01.2012.

oase med majestetiske bygninger og utsikt mot Østensjøvannet ligger Østensjø skole. Skolen har et unikt utgangspunkt med store arealer som nærmest tvinger barna til fysisk utfoldelse. For å komme ned til lekestativene må barna løpe ned en lang gresskledd skråning. Om vinteren er det flotte bakker egnet for aking og ski. -Vi vet det er vakkert her hos oss, sier rektor Unn Mellum stolt og lykkelig over at barn har kåret «hennes» skolegård til den vakreste. Juryen bestod av en gruppe elever under ledelse av landskapsarkitekt Tone Lindheim.

Østensjøområdet miljøpark

I 2002 vedtok Oslo bystyre enstemmig opprettelse av Østensjøområdet miljøpark og skoleanlegget ble del av miljøparken. Det ble fremhevet at Østensjø skoles monumentale plassering ved enden av vannet var viktig, spesielt det åpne inn- og utsyn til skolen. Anlegg- og uteområde (park) er juridisk forankret i Plan- og bygningsloven § 5.6: Spesialområde med formål bevaring. Skolen har også påtatt seg adopsjon av et stykke av bredden ved Østensjøvannet som går ut på at 4. klassene årlig er med på å ta del i den naturfaglige

skjøtsel samt å rydde for rusk og rask som ledd i Oslo kommunes Rusken-prosjekt. Det såkalte adopsjonsbrevet fikk skolen i januar 2012 og ble tildelt Østensjøvannets Venners Miljøpris for 2011.

«Et trygt sted å være – et godt sted å lære»

Da Østensjø skole passerte 75 år i 1993 skrev daværende rektor Sigrid Dahl Omholt i jubileumsnummeret til skoleavisen Østenvinden at Mønsterplanen fra 1987 påla hver skole å uforme lokale læreplaner som inkluderer nærmiljøet og

dets særpreg. Skolen skulle finne fram til sitt ståsted og formulere sin spesielle målsetting. Det skolen drøftet seg fram til var «*Et trygt sted å være – et godt sted å lære*». Skal inntrykkene fra jubileer og den daglige drift tolkes, vitner det som at både lærere og elever trives i nærmiljøet. Som en hyllest til en trygg og trivelig arbeidsplass for barn og voksne ble det ved 75 års jubileet presentert en sang der skolen kalles Ridderborgen med tekst og melodi av Willy Bjarne Eriksen, der det heter i første og tredje vers:

*At skolen vår er spesiell,
det ser enhver som kommer,
den kneiser som en ridderborg
i morgensolens glans.
Og søker du hit nattetid
når månelysset flommer,
da ser du på terrassetrappa
alvebarnas dans.*

*Og borgens unge riddere,
ja både gutt og pike
skal alle sammen læres opp
i modig dragejakt.
Men lanse, bue, skjold og sverd,
det kan vi ikke like,
nei, kunnskap, kløkt og hjertelag
skal gi vår rustning prakt.*

Ombygging, oppussing og nybygg

På 1980-tallet ble den gamle paviljongen bygget om, og ny gul brakke opp mot

Fugleliveien kom i stedet for den brune Moelven-brakken. Den gule brakken var i bruk helt til 2011. De gamle skolebygningene fikk en tiltrengt rehabilitering av tak og vinduer. Nytt varme- og ventilasjonsanlegg ble installert. Inneklimaforholdene var alt i 1993 funnet å være dårlige. I 2003 ble personalrommene bygget om, og lærerne fikk nye arbeidsrom og garderobe. Gymgarderoben ble pusset opp, og jentene fikk nye toaletter.

Knut Erik Brændvang ble ny rektor i 2011. Samme år startet bygningsarbeidene for det som høsten 2012 ble nytt bygg for gymsal og lokaler for Aktivitetsskolen. I 2013 ble det anlagt flere og nye lekeapparater for elevene, bl.a. en flott ballbinge. Vegard Ytterli fungerte som rektor i skoleåret 2014-2015. Rektor Knut Erik Brændvang ble høsten 2015 avløst av nåværende rektor Terje Bergersen.

Rektorboligen revet og midlertidig paviljong på plass

Høsten 2014 ble rektorboligen fra Johan Evjes tid på 1930-tallet revet. Elevtallet var økende og skolen ble gradvis utvidet til tre paralleller på mange trinn fra 2011. Da var det ikke flere klasserom tilgjengelig for å ta inn nye klasser. Høsten 2016 ble en midlertidig paviljong tatt i bruk som i 2020 vil bli erstattet av to permanente bygg. Den gule paviljongen, den siste av denne type paviljonger i Oslo, vil da bli revet.

«Seierherren vender hjem» av Bjarne Ness. Veggmaleriet ferdigstilt 1. januar 1927. Bildet ble restaurert i 2001 og har høy verneverdi. Foto: Bjørn Lilleeng, 22.02.2005.

Kilder:

- Aker 1837-1937. Kommunens styre og forvaltning gjennom hundre år. Bind II. Kapitlet «Folkeopplysning og skoler 1789-1937» av Johan Evje. Utgitt av Aker kommune, Oslo 1940.
- Østenvinden, jubileumsnummer – Østensjø skole 60 år 10. mars 1978
- Østenvinden, jubileumsnummer – Østensjø skole 70 år i mars 1988
- Østenvinden, jubileumsnummer – Østensjø skole 75 år 10. mars 1993.
- Sothøna nr. 20, 2000: Østensjø skole – verneverdig og vitall!, side 8. Tiril Andersen
- Sothøna nr. 26, 2003: Østensjø skole 85 år, side 12. Torunn Eide.
- Sothøna nr. 49, 2015: Østensjø skole - okkupert i to runder, side 20. Leif-Dan Birkemoe.
- Rundt vannet nr. 3, 2005: En liten mureppgave, side 3. Lone Veel Midtbø.
- Rundt vannet nr. 6, 2008: Østensjø skole, side 11.
- Rundt vannet nr. 15, 2017: Østensjø skole er 100 år i 2018. Lars B. Kristoffersen.
- Østensjø skoles hjemmesider <https://ostensjo.osloskolen.no/>
- Østensjøvannets Venners hjemmesider <http://www.ostensjovannet.no/>
- Østensjø historielags hjemmesider <http://histlag.pairsite.com/>
- Aftenposten Aften 27. august 2001.

Gjenåpning av Godliabekken?

Amund Kveim

Østensjøvannets tilførselsbekker er viktig for vannkvaliteten. Ikke alle bekkene har god nok vannkvalitet. I perioder har det vært overført vann fra Ljanselvvassdraget, noe som er underlagt konsesjon fra Norges Vassdrags- og energidirektorat (NVE) basert på søknad fra Bymiljøetaten i Oslo kommune. Det er usikkert om dette vil bli tillatt fremover, uansett bør kommunen legge forholdene til rette for at Østensjøvannet får tilført vann fra eget nedbørsfelt.

En av bekkene som går i rør og som på 1970-tallet ble ført direkte til kulverten fra Østensjøvannet til Alna, er Godliabekken som ligger under Låveveien fra omtrent Godlia T-banestasjon. For utbyggingsprosjekter som ligger i nærheten av en rørlagt tilførselsbekk, bør Oslo kommune benytte muligheten til å vurdere gjenåpning, bedre vannkvaliteten ved tilførsel av overvann fra prosjektet og legge forholdene til rette for senere gjenåpning, helt eller delvis.

Bensinstasjonen som skal rives og boligprosjektet som skal bygges samme sted har adresse Låveveien 70 og ligger mellom to lukkede bekker, Godliabekken i Låveveien og Oppsalbekken i Haakon Tveters vei. Foto: Leif-Dan Birkemoe, 15.09.2017.

Bensinstasjonen som skal rives og boligprosjektet som skal bygges samme sted har adresse Låveveien 70 og ligger mellom to lukkede bekker, Godliabekken i Låveveien og Oppsalbekken i Haakon Tveters vei. Gjenåpning av bekkene ligger nok frem i tid, men Oslo kommune ved Plan- og bygningsetaten (PBE) må sørge for å legge forholdene til rette for senere mulig åpning,

helt eller delvis. Overvannet fra prosjektet vil i seg selv være et godt tilskudd for renere vann. I tillegg bør overvann fra området øst for t-banelinjen også tas med i vurderingen i det Godliabekken er den topografisk naturlige trasé for vann til Østensjøvannet.

Østensjøvannets Venner har sendt høringsuttalelse til PBE.

Den rødmalte låven sto på peler i lengderetningen over bekken. Her fra Haakon Tveters vei nedenfor bekkemøte mellom bekken fra Låveveien og Haakon Tveters vei. Låven stod omtrent ut fra skiltet for bussholdeplassen. Foto: Leif-Dan Birkemoe, 15.04.2018.

Rød låve i Låveveien

Leif-Dan Birkemoe

Bekken fra Oppsalplatået i Haakon Tveters vei, gjerne kalt Oppsalbekken, og Godliabekken i Låveveien møttes omtrent der de to veiene møtes i dag. Her lå det tidligere en rød låve eller lade bygget på peler med bekken rennende i lengderetningen under. Derav navnet Låveveien som ble anlagt for Haakon Tveters vei.

Låven er på flere kart avmerket rett nedenfor bekkemøtet mellom Godliabekken og Oppsalbekken, dvs. der vannføringen er størst. Låven var ca. 50 meter lang og ca. 20 meter bred. Det var her kornet fra jordene under Søndre Skøyen ble tresket. På vestsiden av Godliabekken stod det på 1920-tallet en treskemaskin. Drivkraften til treskemaskinen var først et spill, senere ble det brukt en traktor som kraftoverføring. Slik låven ble bygget over bekken kan det tyde på at man tidligere utnyttet vannkraften i flomtiden til tresking og evt. maling av korn.

På Vibe og Irgens kart fra 1844 er Godliabekken meanderende, dvs. den gikk i slyng. Bekken ble senere rettet ut, slik man gjorde det for å tilpasse jordene for bedre utnyttelse av den nye redskapen.

Låven ble revet i 1923 og en del av materialene brukt til reisverk for påbygg av låven på Søndre Skøyen gård. Siste del av Godliabekken ble lukket rundt 1956. Bekken i Haakon Tveters vei ble trolig lukket da veien ble begynt anlagt i siste del av 1920-tallet. Oppkjørsel til Oppsal gikk til da opp Ulsrudveien ved Østensjø gård.

Bekkene fra Låveveien og Haakon Tveters vei var tilførselsbekker til Østensjøvannet inntil vannkvaliteten ble for dårlig av all forurensningen fra bebyggelsen langs bekketraseene. Håpet er at når kvaliteten på vannet igjen blir akseptabelt, kan vannet slippes ut i Østensjøvannet.

Østensjø skole er en del av Østensjøområdet miljøpark. Uteområdet har Østensjøvannet som bakteppe. Foto: Leif-Dan Birkemoe, 17.05.2018.

Østensjø skole utvides

Kapasiteten ved Østensjø skole er sprengt og det er nå besluttet å utvide elevantallet med 50% , fra ca. 400 til 600 elever. Dette løses ved å rive paviljongen og bygge to nye bygg, nord og øst for dagens bygninger.

Amund Kveim

Som kanskje ikke alle vet er faktisk Østensjø skole en del av Østensjøområdet miljøpark. Denne ble innlemmet ettersom skolen er å anse som et kulturminne og ligger flott til som en forlengelse av miljøparken mot nord. Østensjøvannets Venner har derfor vært opptatt av at områdene sør for skolen fortsatt skal være grønne og at ikke de gamle skolebygningene som en del av landskapsbildet skulle preges av nybyggene. Videre har vi pekt på at man ikke må kunne påregne bruk av øvrige deler av miljøparken til riggplass i byggeperioden.

Det aller viktigste har imidlertid vært å påse at ikke omreguleringen vanskeliggjør en fremtidig åpning av Godliabekken. Denne ligger i dag i rør langs Låveveien og videre ned Haakon Tveters vei forbi Østensjø skole. Vannkvaliteten er imidlertid dårlig, men Vann- avløpsetaten har lovet å iverksette rens tiltak straks det blir aktuelt med en bekkeåpning.

Byutviklingskomiteen har enstemmig anbefalt planen der alle våre viktigste påpekninger er tatt hensyn til. Komiteen skriver i sin innstilling til bystyret bl.a. at

«utbyggingen av Østensjø skole ikke skal være til hinder for en fremtidig bekkeåpning». Det er også tatt inn bestemmelser om begrensning av bruk av kunstgress og gummiastfalt på skolens arealer ettersom disse kan representere en mulig forurensningskilde for Østensjøvannet. I Bystyrets møte 23. mai ble saken endelig avgjort og det ble fremmet flere tilleggsforslag. Partiet Rødt foreslo bl.a. konkret at planen ikke må være til hinder for fremtidig bekkeåpning samt at det må vurderes bedre drenering av uteområdene. Både selve planen og de to tilleggsforslagene ble enstemmig vedtatt.

Spillet om Sarabråten i september

Even Saugstad

Lørdag 15. og søndag 16. september kan du få Sarabråtens historie fortalt på en munter, levende og musikalsk måte, da settes nok en gang «Spillet om Sarabråten» opp på tunet der det en gang så fasjonable utfartsstedet i Østmarka lå.

Spillet er skrevet av Sigurd Senje (1919 - 1993) og ble første gang satt opp i 1976. Siden har det blitt vist en rekke ganger, og det har hele tiden vært lokale krefter som har stått for arrangementet. Det er Østensjø Kunstforening som står som arrangør. Gode og viktige støttespillere har de siste årene vært Østensjø historielag og Østmarkas Venner med god økonomisk støtte fra Bydel Østensjø. Østensjø barne- og ungdomsteater er også en viktig samarbeidspartner som her får vist fram sine unge talenter.

Lørdagens forestilling begynner kl. 15.00, mens søndagens forestilling begynner kl. 13.00. Billettprisene er kr. 200,- (150,- for pensjonister og 100,- for barn) og billetter kjøpes på stedet (husk kontanter). Det blir også salg av kaffe og kaker.

Fra oppsetningen i 2015; Karoline og Bjørnstjerne Bjørnson ankommer Sarabråten på standsmessig vis. Foto: Steinar Saghaug.

Spise eller bli spist...

Insekter er rare dyr. De ligner ikke på mennesker i det hele tatt! De har underlige organer på underlige steder, og de er så mange og så variert at vi mennesker bare kan se langt etter den variasjonsrikdommen de framviser - som om det var en hverdagslig sak.

Morten Falck, morfalc@online.no

«Maria fly-fly»

Se bare på marihønene. De er så velkjent at det knapt finnes et barn i dette landet som ikke kjenner til dem. «Maria fly-fly» kommer plutselig flygende om sommeren, lander på et strå og gynger tre-fire ganger opp og ned, mens den kaver noen ganger med de korte beina for ikke å falle. Sola spiller i det harde skallet, og så: Der sprekker ryggskjoldet på langs og dyret strekker to grytelokklignende «dekkvinger» opp så de ikke er i veien for to glassklare vinger, og flyr sin vei, videre inn i den blanke sommerdagen.

Marihøner er biller. Den typiske billen har et hardt skall, som ofte er farget i rødt, hvitt, gult eller andre sjatteringer, eller som er svart - og da ofte kan glitre i alle regnbuens nyanser - bare se på tordivlene, som skinner i blått, som om de var gjort av stål. Billene er harde, enkelte av dem kan faktisk gnage seg gjennom metall.

Smaker søtt

Marihønene trenger dette panseret, fordi de skal ete bladlus. Og bladlusene blir ofte forsvart av maur, som bruker de klissete utsondringene fra bladlusene til å oppfostre larvene sine med. Teknisk sett er dette avføring. Men maurene har smakt, og oppdaget at det smaker søtt - det består jo av sukker! Bladlusene, som lever av plantesaft, får mer sukker enn de kan klare, og må bare overlate det de ikke selv kan bruke, til maurene.

Og maurene lar seg bestikke, og går friskt og ufortrødent til angrep på alt og alle som de oppfatter som en trussel mot sukkerleversene. Som for eksempel marihøner. Og det er ikke silkehansker de bruker, akkurat. De sprøyter maursyre fra bakkroppsspissen, og biter med sine kraftige kjever, for å få vekk dette fryktelige uhyret, som ikke bare spiser voksne maur, men også legger i seg maurarver og pupper. Ofte ender det med

at marihøna må gi opp og flykte. Det nytter ikke å si at «hei, jeg er også et rovdyr!» Av de 54 artene av marihøner i Norge, lever de aller fleste av kjøttmat.

Gule flekker

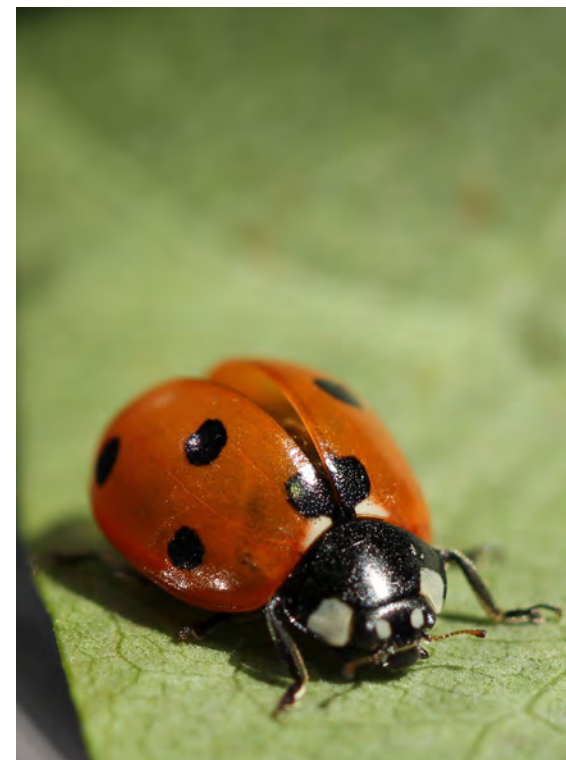
Men marihønene har et forsvar, som de kan bruke når livet står på spill. Da vi var små og verden åpnet seg for utforskning, hendte det nok at marihøner, som var vanlige og som vi alltid kunne finne, ble holdt fanget i knyttnevene våre lenger enn godt var. Etterpå var nevene fulle av gule flekker som var vanskelige å vaske av. Var hendene fulle av småsår og rifter, kunne det nok også svi litt. Hva var dette gule stoffet? Det var marihønenes blod, som ikke bare har en så tydelig farge som knall gult, men som dessuten er etsende. Når marihønene bøyer bena innunder kroppen, pipler det gule blodet fram i kneleddene, og mange skumle rovdyr som bruker luktesansen for å finne sitt bytte, vil trekke seg. Kanskje er de advart, sterke kontrastfarger i gult og rødt fungerer gjerne som en advarsel: «Ligg unna, jeg smaker vondt»

Sprøytemidler

Av og til kan marihønene opptre i så store mengder at det er plagsomt. Det skyldes moderne landbruksmetoder med langvarig og utstrakt bruk av sprøytemidler. Producentene sier de er ufarlige for mennesker, men vet vi nok om de langsiktige virkningene? Ikke minst: hva skal vi fram til - Skal vi tilbake til barndommens rikt summende blomsterenger der alle slags insekter svermet og allslags planter vokste og trivdes, eller skal vi til en slags ørken, der vi må gå langt for å finne en stakkars marihøne?

Vi vil ikke spise marihøner

Nå har avisene begynt felttoget for å få oss til å spise insekter. Men verken åmesuppe eller

Marihøne også kjent under navnet «Maria fly-fly». Foto: Leif-Dan Birkemoe.

larveburger kan friste meg - ikke billegrøt heller. Og flueskinke og stankelbeinspareribs blir for magert, og har lett for å sette seg mellom tennene. Så vi holder på parolen: insekter må vernes, ikke spises!

Med rikelig næringstilgang, gunstige temperatur- og værforhold, ingen predatorer, (for hvem vil spise en marihøne?) får altfor mange av larvene vokse opp, uten å bli spist. Så spørsmålet er retorisk, svaret er gitt. Vi vil ikke spise marihøner.

Men kanskje vi må. Hvis industrien finner en oppskrift som kan gjøre dem spiselige og velsmakende. Dit er det langt fram. Men skal vi den veien?

Aktuelle markabøker:

Medl.pris kr. 310,-
Ord. pris kr 398,-

Sarabråten
- godset i skogen

Medl.pris kr. 295,-
Ord. pris kr 395,-

Medl.pris kr. 310,-
Ord. pris kr 378,-

Du får bøkene i enkelte bokhandlere og på
www.frie-fugler.no eller på tlf 909 21 575

(OBS: Medlemmer av Østensjøvannets Venner får bøkene til medlemspris ved nett-/tlf-bestilling. Skriv «ØVV» i meldingsfeltet.)

Ringmerking av sothøner

Helt siden 1974 har det blitt ringmerket sothøner ved Østensjøvannet. Innsatsen var veldig sporadisk frem til 2008, da ble det merket 26 fugler på ett år. Etter dette har det ligget omtrent på samme nivå med et labert år i 2014 og et sjeldent toppår i 2016.

Tekst og foto : Carsten Lome

Grønn fargering med hvit kode

Fra 2013 har vi også satt på disse en grønn fargering med en hvit kode. Denne forteller ikke noe alene, men den gir oss mulighet til å skille individene fra hverandre på avstand. Nå trenger man ikke ha fuglen i hånden for å finne ut hvem det er, man kommer langt med teleskop eller en god teelinse.

Dette har økt gjenfunnsfrekvensen betraktelig. På de siste fem årene har vi lært mye mer enn på de foregående 30!

Det merkes en del sothøner i Nord-Europa hver vinter. I ordentlig kalde perioder kommer de på land etter brød, omtrent som stökkender. Det virker ikke her på Østlandet, her er de stort sett i vannet.

Sultne tilbake fra vinterferie

I mars måned derimot, når de kommer sultne tilbake fra vinterferie og det fremdeles ligger is på det meste av vannet, da løper de gjerne på land og lar seg plukke opp. Så fort isen går, sprer de seg og begynner å planlegge hekkesesongen. Noen helt lokalt i vannet, andre har vi sett skal videre og har blitt funnet igjen for eksempel på Hadeland og i Miletjern ved Mjøndalen.

Samles i Østensjøvannet for å bytte fjær

Enkelte år, som i 2014, gikk isen allerede i februar og hønene var helt uinteressert i folk.

Andre veien var 2016 veldig spesiell. Våren begynte tidlig, men gikk veldig sakte. De første nye fuglene kom inn fra rundt 10. mars og en drøy måned fremover hadde vi gode tider.

Neste overraskelse for både sothønene og oss fikk vi i juli. På denne tiden kommer det normalt inn en del fugl som ikke hekker, eller har hatt mislykket hekking andre steder. De samles i Østensjøvannet for å bytte fjær. Problemet dette året var at det var vesentlig mindre vannplanter å beite på enn de foregående somrene. Dette førte til en del løping på land og ditto merking. Disse

Sothøner som slåss.

gjengene fra 2016 har vi nå veldig mye glede av.

Funn i København og München

Vi visste fra tidligere at en del sothøner fra Østensjøvannet overvintrer i området rundt Stavanger. Dette ser vi veldig tydelig når det blir kaldt der nede og fuglene spaserer på isen. Men hvor drar resten? Det er ingen større kjente vinteransamlinger på Østlandet foruten en gjeng i Fredrikstad som vi tidvis har ganske god kontroll på.

Fra det gamle materialet med kun metallring har vi bare to lengre bevegelser, en til København og en nesten ned til München! Vi mistenkte den første for å være mest typisk.

Dette har fargeringene bekreftet. Vi har allerede syv funn til fra Danmark. Fire er funnet døde, en i et havørnreir! Levende fugler er viene å få lest av mange steder om vinteren. De oppfører seg som flokkfugl og

beiter på vannplanter sammen med sangsvaner og ringgjess. Det ligger flokker på tusenvis blant annet ved Nibe i Limfjorden.

Tur retur Viborg

Men noen er greie. En hunfugl merket i juli 2016 dukket opp på en foringsplass i Viborg i januar 2017. Hun fant veien tilbake til Østensjøvannet da våren kom og ble sett frem til oktober. Så forsvant hun for å dukke opp i nøyaktig samme parken i Viborg i januar 2018.

Sist vinter har vi også fått meldinger om overvintrende fugl fra København og Silkeborg. Denne siste dukket opp i utløpet av Bølerbekken tre uker senere!

Nederland

Nytt av året er også tre fugler som er avlest i felt forskjellige steder i Nederland. Der spaserer de på plenene langs kanalene

Fugl merket A584. Sothøner blir veldig tidlig utvokst i beina

sammen med hettemåker og ender. Gjett om vi er spent på om de finner veien tilbake til Østensjøvannet?

Like heldig med ferien var ikke en som reiste til Nord-Frankrike. Den ble skutt. Franskmenn har det med det. Så langt er dette det sydligste funnet vi har fått melding om.

Øst - vest bevegelser

En annen ting vi var litt spente på var om vi så tegn til øst - vest bevegelser. Det finnes for eksempel et knippe funn i Finland av sothøner merket om vinteren i Stavanger. Så langt har vi fra Østensjøvannet bare fått én melding den veien, en fugl som ble funnet død i Sverige en drøy måned etter merking, ganske nøyaktig 30 mil rett øst.

Andre veien har vi ingen ting. I Bergen har de veldig god oversikt og har ikke sett tegn til «våre» sothøner. Sivhøner derimot kan godt fly den veien, har det vist seg. Mer om det en annen gang.

Merket noen unger

Hver sommer blir det merket noen unger for de blir flygedyktige. Disse er ekstra spennende å følge når vi faktisk vet hvor de har vokst opp og nøyaktig hvor gamle de er. Selv om materialet enn så lenge er lite, ser vi at en del kommer tilbake til Østensjøvannet. Noen velger likevel å slå seg til for å hekke andre steder, som i Bugårdsdammen i Sandefjord. Hvor utbredt denne spredningen er, vet vi lite om foreløpig. Vi finner for eksempel ingen i Fredrikstadområdet hvor det er en del menneskevante sothøner gjennom hele året.

De kan tydeligvis veien!

Sist vinter var det bare åtte sothøner som valgte å overvintre i Østensjøvannet. De forgående årene har tallet ligget på mellom 15 og 20. Hele syv av disse åtte var ringmerket og alle har faktisk overvintret tidligere. Denne trofaste gjengen får nå besøk av de

første trekkfuglene. I skrivende stund, rett før påske, har allerede en fra Stavanger og en fra Danmark dukket opp. De kan tydeligvis veien!

Fete seg opp

Nå er det duket for å fete seg opp til hekkesesongen og vinne de beste territoriene. De er noen ordentlige hissigpropper og har noen eventyrlige basketak. Mye til glede for våryre fotografer. Det går så issørpe, fjær og stokkender fyker alle veier.

På tross av sine lange, spisse klør går dette stort sett bra. Men vi ser at enkelte har fått litt medfart og hinker rundt noen uker. Igjen er det fint å ha en mulighet for å kjenne igjen individene slik at vi ser at de faktisk kommer seg og blir helt fine igjen.

Nå er det bare å komme seg ut med kamera og solbriller og ta imot trekkfuglene. Etter en lang vinter er både høner og hettemåker på full fart inn for en ny hekkesesong!

Bilde av flokken fra Sebbersund, rett øst for Nibe i Limfjorden på Jylland. Her kan det være mange kjenninger uten at vi kan se det.

En evolusjonær suksesshistorie på seks bein

De er flest, de kommer i et mylder av former og de sørger for at du og jeg får mat på bordet. Det til tross for relativt liten størrelse og begrenset hjernekapasitet.

Tekst: Tone Birkemoe Foto: shutterstock

Det er naturligvis insektene vi snakker om, som med sine vinger og seks bein har erobret alle verdens kontinenter og er mer tallrike enn alle verdens sandkorn...

Seksbente skapninger

En gang, muligens helt tilbake i ordovicium (480 millioner år siden), dukket de opp på kloden. Små, seksbente skapninger krabbet opp på landjorda fra en stammor i vann. Sannsynligvis erobret de lufta i devon (400 millioner år siden), og i lang tid suste øyestikkere på størrelse med store, fjernstyrte modell-helikoptere rundt mellom kråkefottrærne. Og alt dette gikk dinosaurene glipp av. De dukket ikke opp på jorda før i trias, det vil si for 240 millioner år siden.

6 millioner insektarter

Fra det første insektet gikk på land har arter kommet og gått. I dag antar vi at det er omkring 6 millioner insektarter som lever på kloden sammen med oss. De utgjør den viktigste matkilden til ferskvannsfisk og står på menyen til en stor andel av fugler. Og i tilfelle du lurte – insekter er nr. 1 på edderkoppenes matseddel. På verdensbasis spiser edderkopper 400-800 millioner tonn insekter per år, noe som er mer enn menneskenes konsum av kjøtt og fisk til sammen.

Pollinatorer

Insektene pollinerer plantene vi spiser. Frukt, krydder og grønnsaker blir mer næringsrike, større og ikke minst tallrike etter besøk av bier, humler, sommerfugler eller biller. Tenk på det neste gang du setter tennene i et saftig og søtt jordbær. I tillegg regner vi med at 85% av alle verdens blomsterarter får økt frøproduksjon ved besøk av pollinatorer.

Insektmat

Biller og fluer fjerner møkka til kuer på beite, og spyfluelarvenes ville fråtsing i døde dyr fjerner åtsler i rekordfart. Høstens

Insekter kommer i et mylder av former. Her i selskap med edderkopper.

blader, døde kvister og trestammer blir også insektmat. I samarbeid med sopp og bakterier brytes strukturer opp og næringsstoffer sendes ut på ny vandring. Kanskje blir nitrogenet i fjorårets blad en del av en flaggermusunge i år? Direkte overført via en bladspisende larve som ble flaggermusmat som voksen flue.

De var her først

De aller fleste insekter er små, og for de fleste av oss, helt ukjente. Men de var her først. Og

hver og en har utviklet sin geniale måte å leve livet på gjennom millioner av år med evolusjon. Så de fortjener beundring fra oss som tross alt bare har levd på jorda i noen knappe hundre tusen år. Noe å tenke på neste gang du møter en av våre seksbente venner?

Denne artikkelen er tidligere publisert i tidsskriftet Eviggrønn – et organ for studentene ved Institutt for Naturforvaltning (INA) ved Norges Miljø- og Biovitenskapelige Universitet (NMBU)

Idrett og friluftsliv - planer og muligheter i Østensjøområdet

Denne våren har kommunens Behovsplan for idrett og friluftsliv 2019-2028 ligget ute til offentlig høring, og Østensjøvannets Venner har kommentert denne i et omfattende høringssvar. Dette er et plandokument som styrer prioriteringene for kommunens anleggsinvesteringer, og det aller meste er idrettsrelatert, gjerne i form av haller og baneanlegg.

Amund Kveim

På Mercantile-feltet på Bogerudmyra, som ligger mellom turveien og skråningen opp mot Bakkehavn, foreslås det rugby og softballbane. Foto: Leif-Dan Birkemoe, 7.06.2016.

IDRETT

Idrett er viktig, særlig sett i et folkehelseperspektiv. Det er også friluftsliv, og vi som bor rundt vannet har særdeles store muligheter for dette, både rundt vannet og i Østmarka. Østensjøområdet miljøpark er noe annet og langt mer enn en vanlig bypark eller grøntdrag. Det store biologiske mangfoldet og de mange naturtypene gir oss uvanlig store opplevelsesmuligheter. Området er

imidlertid under stort press og de mange idrettsanleggene en del av dette. Der det tidligere ble spilt ball på en gresslette, er det nå kunstgress, lysanlegg og klubbhus. Dette er bra for idretten, men ikke like bra for de omkringliggende naturområdene. Vårt innspill til kommunen går derfor først og fremst på at man må legge slike anlegg der omgivelsene tåler det, og fortrinnsvis også i nærheten av kollektivknutepunkt.

Videre har vi tillatt oss å kritisere selve beslutningsprosessen knyttet til etablering eller rehabilitering av en del idrettsanlegg. I kommunen er det ulike seksjoner som vurderer natur og idrett, og disse ser ikke ut til å kommunisere med hverandre i tilstrekkelig grad. Resultatet blir at det fremmes forslag om idrettstiltak i vårt område som ikke er natur- og miljøfaglig vurdert.

Nytt banedekke legges på kunstgressbanen på Rustadfeltet. Det er store inngrep når idrettsanlegg skal bygges. Foto: Leif-Dan Birkemoe, 23.10.2015.

Mange forslag om idrettsanlegg

I planen foreslås det en rekke tiltak rundt vannet. Noen av forslagene er innspill fra ulike idrettsmiljøer, andre er mer konkretiserte planer, tilsynelatende anbefalt av kommunen. Blant forslagene er idrettshall og turnhall ved Rustadfeltet. Videre er det på Manglerud i tillegg til nye Manglerud bad foreslått oppgradering til 4A-nivå for kunstgressbanen, skatepark i betong, cricketvegg, sandvolleyball med tribune og lysløype. På Abildsøfeltet foreslås det ytterligere en kunstgressbane (11'er-bane) og til og med en hall for BMX og sparksykkel. På Mercantile-feltet foreslås det rugby og softballbane. Mange av disse innspillene er neppe særlig vel fundert, mens noen klart fremstår som aktuelle og anbefalt av Bymiljøetaten. Noen er basert på lokale idrettsinteresser og behov, mens andre er mer tilfeldig lagt til vårt område selv om de er ment å dekke et langt større geografisk område enn vår bydel.

Vi kan ikke se at noen av disse planene er akseptable og mener det snarere bør legges inn begrensninger i de anleggene som allerede er etablert. Mange av idrettsarealene er større enn hva idretten faktisk kan benytte. Dette gjelder etter vårt skjønn deler av Abildsøfeltet som er for vått og sjelden eller aldri benyttes. Det samme gjelder nordre del av Rustadfeltet. Mercantile-feltet benyttes i strid med gjeldende reguleringsbestemmelser og bør tilbakeføres til naturen. Det er således på tide å sette strek for nye anlegg rundt vannet og se nærmere hvorledes eksisterende anlegg

bedre kan tilpasses naboskapet til naturområdene.

Gummigranulat er et stort problem

Et særlig problem er kunstgressbanene. Fra disse spres gummigranulat ut i naturen i stor målestokk, noe som er en betydelig forurensningskilde. Både stat, kommune og nå nylig til og med Norges fotballforbund, har endelig innsett at dette er et betydelig miljøproblem i Norge som krever oppfølging. Det må bety at man må vise særlige hensyn i tilknytning til verdifulle og sårbare naturområder som Østensjøområdet Miljøpark. Når det nå er aktuelt med rehabilitering av baner i vårt område, må man enten benytte andre innfyllingsstoffer enn gummigranulat, eller aller helst avvente til det foreligger nye tilfredsstillende alternativer. I mellomtiden må det tas noen kraftige grep for å sørge for at ikke granulat fortsetter å havne på avveie.

FRILUFTSLIV

Planen omhandler i tillegg til idrett også friluftsliv, men dette området tilgodeses langt mindre oppmerksomhet og midler. Vi har pekt på at friluftsjansene er viktige og står sterkt i vårt område. For å sikre mulighetene for kommende generasjoner har vi foreslått at det gjennom omregulering, erverv, vern og skjøtsel legges til rette for at større natur- og grøntområder bevares. I vårt nærområde kan det være ønskelig å verne Bjørnsenskogen og Abildsømyra som er viktige bufferzoner langs Smedbergbekken. Videre bør det satses kraftigere på naturfag-

lig skjøtsel av våre naturområder og legge til rette for publikumsbruk som i mindre grad forringer områdets kvaliteter.

Vi har også pekt på behovet for å styrke turveinettet der det i dag er flere manglende lenker, f.eks. på Manglerud og Bogerud. Et særlig ønske er å koble Østensjøområdet med Alna Miljøpark i form av en blågrønn korridor der Østensjøbekken kan renne åpen. Bekkeåpninger bør ellers være aktuelt en rekke steder som f.eks. deler av Bølerbekken, Godliabekken, Rustadbekken og Bogerudbekken.

Besøkssenter våtmark Oslo

Som et ledd i arbeidet med å tilby informasjon om naturverdier til publikum har Østensjøvannets Venner for noen år tilbake etablert Besøkssenter våtmark Oslo på Bakkehavn gård. Dette er sammen med Lilloyplassen i Bærum et av seks slike nasjonalt autoriserte sentre. Her hadde vi i 2017 hele 10.000 besøkende hvorav majoriteten var skoleklasser som har fått en dag med undervisning og opplevelser ved vannet i vår regi. Plasseringen er imidlertid mindre hensiktsmessig idet vi her har begrensede muligheter til å nå et bredere publikum. Et nytt senter, slik kommunen har startet utredningen av, bør ligge i tilknytning til turveien rundt vannet der det årlig passerer 250.000 mennesker. Det bør derfor være et mål å få realisert dette nå.

Behovsplanen for idrett og friluftsliv 2019-2028 ligger nå hos Bymiljøetaten som vil gjennomgå de mange høringsinnspillene før planen vedtas.

Test av miljøvennlig alternativ til salt

Salting av veiene rundt Østensjøvannet er et miljøproblem, og problemet vokser.

Tekst: Amund Kveim Foto: Leif-Dan Birkemoe

Det hvite belegget i Østensjøveien og Eterveien skyldes formiat og stammer fra pilotprosjektet for miljøvennlig salting. Foto: 02.04.2018.

Prøvetakingsinstrumentet skyves inn i et rør og senkes ned i Bølerbekken. Fra instrumentene overføres resultatene via kabel til en stasjon som periodisk videregirer til NIBIO for analyse. Foto: 12.04.2018.

Bruk av veisalt bidrar til tryggere trafikkforhold for både kjørende, syklende og gående. Men bruk av saltet (natriumklorid) har også mange uheldige sider. De fleste er kjent med at det bidrar til korrosjon på biler og sykler, men saltet er også svært uheldig for naturen.

Svært mye av saltet havner i naturen og skader dyr og vegetasjon. Som følge av at noen arter tåler saltet dårligere enn andre, fører dette til lokale endringer i artssammensetningen og til at individer blir syke og dør.

Dette har kommunen erkjent og et samlet bystyre vedtok derfor allerede i 2012 at man skulle «erstatte veisalting med mer miljøvennlig alternativ så raskt som mulig.» Det var Miljøpartiet de grønne (MDG) som tok opp saken, men i det endelige bystyre-

vedtaket var punktet om at dette skulle skje innen utløpet av 2015 dessverre fjernet.

Saltingen økt dramatisk

I mellomtiden har saltingen økt dramatisk og er i ettertid mer enn fordoblet. Dette kan sikkert dels forklares med ulike værforhold fra vinter til vinter, men en helt klar medvirkende årsak er den omfattende saltingen av sykkelveiene. Bruk av sykkel, også om vinteren, er nok positivt i klimasammenheng, men for natur og miljø i nærområdet er det altså svært uheldig dersom det medfører salting. Nå sitter MDG selv med byråden med ansvaret for dette området, og vi hadde håpet at saken skulle bli høyere prioritert.

20.000 tonn salt

Undersøkelser har vist at det ikke skal mer til enn 1/10 gram salt for å ta livet av en spurv. I en vanlig saltbøsse, slik vi har stående på spisebordet hjemme, er det kanskje rundt 30 gram. Dette har altså et potensiale til å ta livet av 300 småfugl. (Statens vegvesen, rapport 2535, Miljøkonsekvenser ved salting av veier, 2008.) Dette regneeksempelet er selvfølgelig høyst teoretisk. Men, når vi vet at det forrige vinter ble anvendt 20.000 tonn salt på de kommunale veiene, og at saltet på riks- og europaveiene kommer i tillegg, skjønner man at dette er et betydelig problem (Årsmelding for Bymiljøetaten 2017). Prøv selv å forestille deg 2.000 lastebillast

salt som årlig havner i naturen uten at det brytes ned. Tallene for 2018 er trolig enda høyere.

Formiater

Det finnes likevel håp. Alternative mer miljøvennlige avisingsmidler har lenge vært kjent, og disse har bl.a. vært anvendt med hell både i København og på Gardermoen lufthavn. I stedet for tradisjonelt veisalt (natriumklorid) anvender man her såkalte formiater, dvs. kalium- og/eller natrium-salter av maursyre. Disse alternativene er trolig noe dyrere i bruk, men man kan jo ikke fortsette med den forurensning av naturen som tradisjonell salting representerer.

Pilotprosjekt

Vinteren 2017-18 har det derfor blitt igangsatt et pilotprosjekt der disse alternativene er blitt utprøvd. På bakgrunn av innspill fra Østensjøvannets Venner og Bydelsutvalget ble Østensjøveien fra Enebakkeveien til Haakon Tvetters vei, samt Eterveien, blinket ut som testområde. Virkningene måles fortløpende i bekkene og det skal senere også gjennomføres undersøkelser av jordsmonn og vegetasjon. Prosjektet skal pågå ut 2019 og det er Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) som står for prøve- og analysearbeidet. Nærmere beskrivelse av pilotprosjektet er å finne på Bymiljøetatens nettsider, se <http://nyhetsrom.bymiljoetaten.no/ostensjovannet/>. Skilt er også satt opp langs veien.

Avrenning via overvannsnett

Et betydelig problem er avrenning via overvannsnett til Østensjøvannet. Her bør man snarest se nærmere på avbøtende tiltak, og som et minimum må man få slutt på den direkte avrenningen fra broen i Østensjøveien rett ned i reservatet. Her skylles saltet rett ut på det verst tenkelige sted.

Betydelig problem

Veisalting er et betydelig problem, og det haster med å finne og ta i bruk et godt alternativ. Det er ikke umulig at dette blir dyrere enn dagens løsning, men naturen kan ikke fortsette å ta støyten. Selv om flere norske kommuner har klart snuoperasjonen (Asker har f.eks. gått over til sand blandet med varmt vann), ligger trolig fullstendig utfasing av tradisjonelt salt fremdeles noen år frem i tid. Men, ved særlig viktige og sårbare områder som Østensjøvannet ber vi om at tradisjonell salting nå avsluttes.

Gangbroen må fornyes

Leif-Dan Birkemoe

Trebrua, også kalt gangvei, gangbro og på fagspråket ”pælet bordgang”, ble bygget vinteren 2009/2010 fra parkeringsplassen og sørover. Hafslund gjennomførte tiltaket etter at fjernvarmerøret ble lagt ned på samme sted. Under trebrua er det en dam. Vannet har trolig stått noe høyere enn beregnet med den følge at gulvet i broen er ødelagt på flere steder.

Høsten 2017 ble broen av sikkerhetshensyn stengt av Bymiljøetaten. Med tykk is på dammen kunne en traktor med grabb fra entreprenøren NCC i begynnelsen av mars 2018 ta seg frem langs broen og starte fjerning av

rekkverk og gulv. Stolpene ble stående i påvente av neste etappe med å legge nytt gulv og rekkverk. Innkjøringen til p-plassen var også en tid hindret av vann, men fikk midt i april et solid lag med pukk og grus som gjorde innkjøringen uproblematisk. I påvente av ny gangbro fra parkeringsplassen og sørover ble det i slutten av april anlagt en midlertidig turveistubb fra fortauet langs sørsiden av Østensjøveien og frem til den ordinære turveien. Vannet sto i mai fortsatt høyt over gangbroens tidligere gulv. Hva Bymiljøetaten velger å gjøre etter alle problemene er i øyeblikket uklart.

Stolpene er det eneste som er igjen av gangbroen og viser vannivåets høyde. Foto: Leif-Dan Birkemoe, 21.05.2018.

Kanadagullris og russekål - ganske ulike

Rettelse:

På side 50 i Sothøna nr. 54 desember 2017 ble det dessverre satt inn et bilde av kanadagullris. Det skulle vært et bilde av

russekål som omtales i artikkelen *Russekål som nyttevekst - svartelistet og spiselig*.

Her er bilder av henholdsvis kanadagullris og russekål slik de gjerne fremstår i

miljøparken. Begge plantene er svartelistet og det kjempes årlig for å få disse artene utryddet i miljøparken. Begge Foto: Leif-Dan Birkemoe.

Kanadagullris i skråningen ned mot Merkantilbanen.

Russekål under blomstring ved rundkjøringen Østensjøveien/ Haakon Tveters vei.

Kratt ryddet ved Vadedammen

Bymiljøetaten engasjerte entreprenøren NCC til å rydde vegetasjonen i og rundt Vadedammen i andre og tredje uke i desember 2017. Resultatet har ikke uteblitt. Nå kan man se Østensjøvannet fra rundkjøringen i nord. To til tre mann utførte jobben med solid maskinelt utstyr, og de gikk meget varsomt frem. Frossen bakke og kanal gjorde det mulig uten å sette store spor i terrenget. Østensjøvannets Venner har lenge ønsket at Bymiljøetaten skulle utføre ryddejobben.

Vadedammen er i ferd med å gro igjen. Trær og busker har grodd opp langs breddene og ute på øyene. Dette er første trinn i rehabilitering siden 2007-2008.

Østensjøvannet er nå godt synlig fra rundkjøringen i Østensjøveien med Vadedammen i forgrunnen. Foto: Leif-Dan Birkemoe.

Snødeponier rundt vannet

Amund Kveim

Der turveien forbi Skøyenåsen skole kommer ned til Østensjøveien, ble store mengder skitten snø frest inn i skogen. Foto: Leif-Dan Birkemoe, 14.04.2018.

Selv om vi nå for lengst har lagt vinteren bak oss skal vi ikke lenger tilbake enn annen halvdel av mai hvor det fortsatt lå snø igjen flere steder rundt vannet. Vi hadde for en gangs skyld en snørik vinter og brøytemannskapene strevde med å finne steder å deponere snømassene midlertidig eller permanent.

«Terje»

Gjennom media er vi blitt kjent med snøsmeltingsmaskinen «Terje» (oppkalt etter konstruktøren), en leker nede ved Akershuskaaien som tar imot lastebillass med snø og benytter varmen fra sjøen til å smelte massene. Soppel, singel og annen forurensning filtreres vekk før vannet slippes ut. Anlegget klarte imidlertid ikke å ta imot de

store snømengdene og mye snø ble derfor deponert i store hauger rundt i byen.

Skitten snø frest inn i skogen

I vårt område opplevde vi ved flere anledninger at man kjørte store mengder forurenset snø inn i miljøparken og andre grøntområder. Der turveien forbi Skøyenåsen skole kommer ned til Østensjøveien, ble store mengder skitten snø frest inn i skogen. Dette er en deponeringsmåte som gjør det umulig å frakte snøen videre på et senere tidspunkt. Det samme opplevde vi langs General Ruges vei der Bølerbekken ligger i rør. Her blir snøen liggende til den smelter og det blir umulig å fjerne annet enn større biter søppel. Resten av forurensningen blir værende i naturen.

På forhånd

Det burde ikke være noen overraskelse for kommunen at det blir vinter og at man må påregne snø. Det må derfor klargjøres deponiplasser på forhånd slik at man unngår desperate beslutninger om snødeponering. I og rundt Østensjøområdet Miljøpark og langs tilførselsbekkene må man helt avstå fra snødeponering. Vi må nok minne kommunen om at det i henhold til Forurensningsloven skal søkes om godkjenning av snødeponier hos Fylkesmannen. Det ble denne vinteren gitt tillatelse til deponering ute på Åsland, men ikke ved Østensjøvannet. Resultatet er at det er blitt tilkjørt masser som inneholder miljøgifter, mikroplast, grus, sand og veisalt. Snø er ikke bare snø.

Geologien omkring Østensjøvannet

Den observante turgåer har muligens registrert at det finnes ulike bergarter, ikke bare ulike fugler, langs turstiene og veiene innen Østensjøområdet miljøpark.

Tekst og Foto: Arild Andresen

Besøkssenteret på Bakkehavn arrangerte i oktober 2017 en geologisk vandring i sørenden av Østensjøvannet med professor i geologi Arild Andresen som turleder. På rundsvaet ble det forklart at det var øyegneis dannet for 1540 millioner år siden. Isen glattpolerte svæet under siste istid. Foto: Leif-Dan Birkemoe, 22.10.2017.

Bergartsnavn

Bergartene som kommer i dagen i området omkring Østensjøvannet (Figur 1 forenklet geologisk kart) kan grovt sett grupperes i to *hovedtyper*; (i) båndede gneiser, og (ii) ulike omdannede intrusivbergarter, sistnevnte ofte betegnet som henholdsvis gabbro/amfibolitt (mørk), og granitt og tonalitt (lys). Bergartsnavnene som er nevnt her, baserer seg på mengdeforholdet mellom ulike mineraler som kvarts, feltspat, glimmer, amfibol, glimmer etc. i bergarten, og gjør det mulig for geologene å kommunisere på en effektiv måte – når man engang har pugget seg til hvilke mengdeforhold som svarer til en gitt bergart (f.eks. gabbro, granodioritt, larvikitt, granitt, tonalitt etc.).

Øyegneis

De lyse omdannede (metamorfe) intrusivbergartene omkring Østensjøvannet har ofte større lyse linseformede korn (kalifeltspat) i en mer finkornet mellommasse, noe som gjør at geologene beskriver den som granittisk øyegneis (Figur 2). Tonalittisk derimot har plagioklas som den dominerende feltspat. Betegnelsen gneis indikerer i tillegg at den opprinnelige intrusivbergart har vært utsatt for sterk deformasjon og omvandling på mange kilometers dyp i jordskorpen. Resultatet er at de opprinnelige rektangulære kalifeltspat-kornene i granitten (porfyrgranitt) har endret form til avlange linser, samtidig som andre mineraler har blitt omdannet/rekrystallisert med en foretruk-

ken parallell-orientering, noe som fører til at bergarten har en tendens til å sprekke opp langs svakhetsplan/skifrichetsplan når man slår på den med en hammer.

Vulkanske og sedimentære bergarter

De båndede gneisene (Fig. 3) som dominerer størsteparten av området omkring Østensjøvannet representerer ulike vulkanske og sedimentære bergarter avsatt på jordoverflaten **før** de ble bragt ned i dypet og omvandlet til ulike typer skifer og gneis (granat-biotittskifer/granatbiotittgneis, biotitt-muskovittgneis etc.). I og med at smeltmasser av gabbro og porfyr-granitt har trengt inn i de sedimentære og vulkan-

ske bergartene som var utgangsmateriale til de omdannede (metamorfe) båndgneisene og skifrene må de førstnevnte nødvendigvis være yngre, relativt sett.

Størknet for ca. 1540 millioner år siden

Hvor gamle i millioner år er så bergartene i området omkring Østensjøvannet? Avsetningsalderen til de vulkanske og sedimentære bergartene er meget usikker, men absolutte dateringer av uranholdige mineraler (bl.a. zirkon) i øye-gneisen indikerer at den trengte inn i båndgneisen og størknet for ca. 1540 millioner års side. Båndgneisen er således ennå eldre!

Veiskjæringene langs Østensjøveien

Ved hjelp av den kjemiske sammensetningen til diverse mineraler som har blitt dannet i de omvandlede gneisene vet man at bergartene vi ser omkring Østensjøvannet sannsynligvis var nede på ca. 20 kilometers dyp i jordskorpen – for 1.5 milliarder år siden. Inntrengning av granitter og andre størkningsbergarter med etterfølgende omvandling av de sedimentære og vulkanske bergartene knyttes til dannelsen av en fjellkjede (Den Gotiske fjellkjede). I de høye veiskjæringene langs Østensjøveien kan man flere steder observere lyse, grovkornede ganger av kvarts og feltspat (pegmatitt-ganger) som krysser den steilt øst-hellende gneis-foliasjon i området (Fig. 3). Aldersdatering av tilsvarende pegmatittganger andre steder i området øst for Oslofjorden indikerer at disse gangene fylte inn og krystallisert i sprekker for ca. 900 millioner år siden. En vanlig tolkning er at pegmatittgangene er knyttet til en sen hendelse i en periode med fjellkjededannelse for ca. 1000 millioner år siden (Den Svekonorvegiske fjellkjede). Granitten (Iddefjordsgranitten) som dominerer berggrunnen på Hvaler-øyene representerer en større smeltmasse av samme alder som pegmatittgangene ved Østensjøvannet.

Oslo-områdets kambro-siluravsetninger

Etter inntrengning av Iddefjordsgranitten og pegmatittene for ca. 900 millioner år siden ble den Svekonorvegiske fjellkjede i de følgende 300 millioner gjenstand for erosjon/nedbrytning ved hjelp av vind, rennende vann (elver) og breer. Resultatet ble et vegetasjonsfritt sletteområde som omfattet mesteparten av Skandinavia. En etterfølgende global havnivåøkning for ca.

Figur 2. Ca. 1540 millioner gammel øyegneis gjennomslått av en sprekk fylt med store sammen-vokste korn av kvarts-feltspat (pergmatitt) ca. 900 millioner år gammel.

Figur 3. Båndet gneis gjennomslått av pegmatitt-gang.

Figur 4. Nærbilde av permisk rombe-porfyr-gang. Legg merke til de cm-store rektangulære/rombeformede feltspatkrystaller. Lokolitet: Stidelet på vestsiden av Østensjøvannet.

Figur 5. Mørke permiske diabasganger i en gammel gneis i Østmarkveien.

Figur 6. Mørk diabasgang i båndete gneiser på vestsiden av Østensjøvannet.

550 millioner år siden førte imidlertid til at mesteparten av Skandinavia og Baltikum etter hvert ble dekket av et grundthav. Avsetninger av kalkslam og sand i dette grundthavet finner man i dag bevart som avsetninger av fossilførende skifre og kalksteinslag, godt blottet på øyene i de indre deler av Oslofjorden, og videre nordover til Mjøsa-området. Disse bergartene betegnes ofte som Oslo-områdets kambrosiluravsetninger (ca. 542 -418 millioner år gamle). Grundthavs-avsetningen dekket også gneisene og øyegranittene i Østensjø-området. Den observante turgåer/fugletitter har sikkert registrert at skifrene og kalksteinen i Oslofjorden er «krøllet sammen» (foldet). Dette skyldes «kollisjon» mellom litosfæreplatene Baltika (Skandinavia) og Laurentia (Grønland) for ca. 400 millioner år siden. Dette resulterte i en ny periode med fjellkjededannelse (Kaledon fjellkjeden) i store deler av Norge.

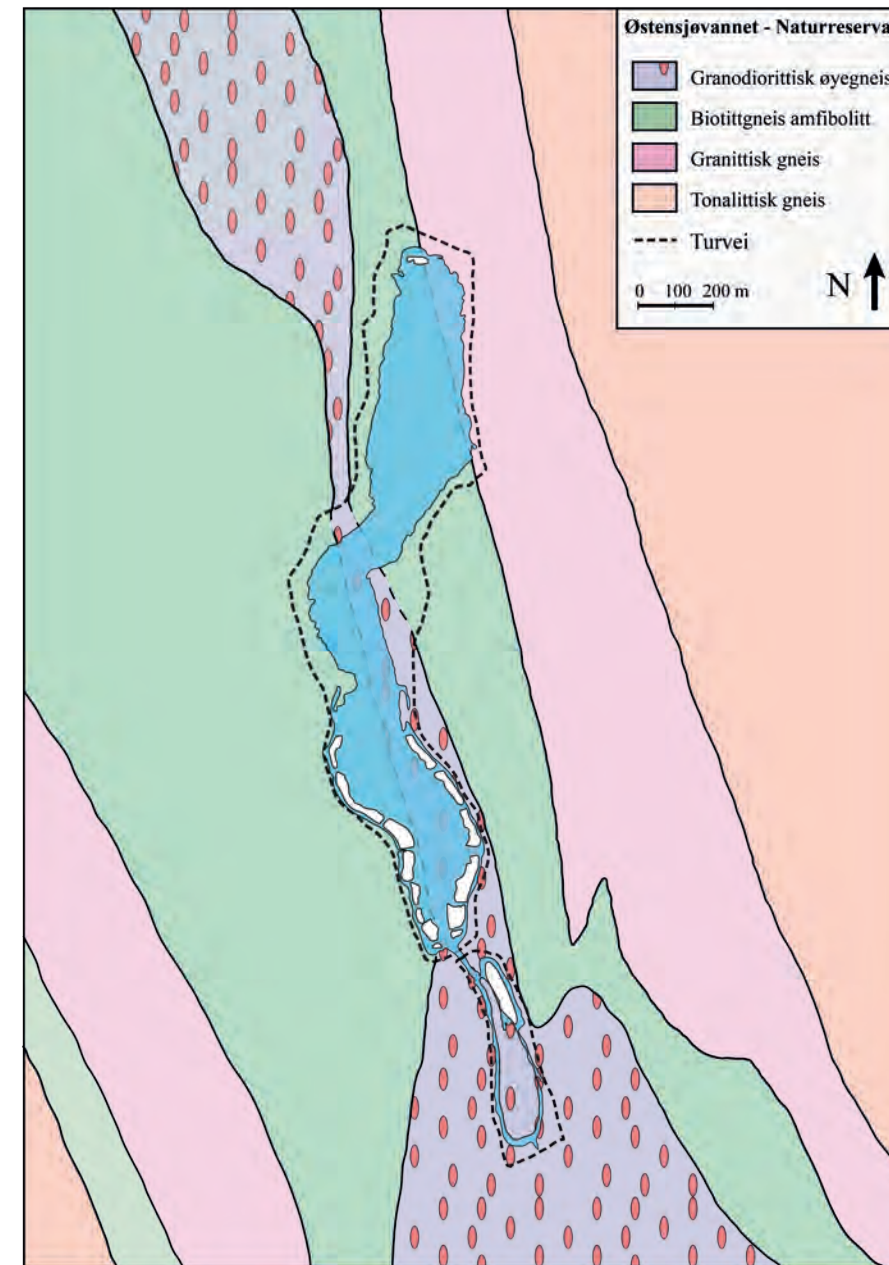
Rift-daler med vulkaner som spydde ut aske og lava

Etter ca.100 millioner år med erosjon av den kaledonske fjellkjededannelse ble Sør-Norge erodert ned til havnivå igjen, før Østlandsområdet ble utsatt for Ø-V skorperekning. Resultatet ble dannelse av N-S orienterte rift-daler med vulkaner som spydde ut aske og lava! Situasjonen var på mange måter tilsvarende den man i dag finner i de Øst-Afrikanske rift-dalene, kjent for sitt rike dyreliv. Opptreden av N-S orienterte sprekker fylt med ulike typer smeltetmasse i Østensjø-området viser at rift-daldannelse og vulkansk aktivitet ikke bare var begrenset til området vest for Oslofjorden, hvor man finner opp til 1000 m med lava (Kroksgogen). Også området øst for Oslofjorden var engang dekket av flere hundre meter med vulkanske avsetninger (lava og aske). Rester etter tilførsels-

sprekkene til disse lava-avsetningene (ca. 300-250 millioner år) kan man i dag observere på turveiene både øst, syd, og vest for Østensjøvannet.

Diabasganger

To typer permiske smeltebergarter finnes i Østensjøområdet; **rombeporfyrr** og **diabas**. Rombeporfyrr gangene (Figur 4) som antas å ha sin opprinnelse i en larvikitt-liknende smeltetmasse i dyptet, men er kun observert på en lokalitet på vestsiden av Østensjøvannet. Bergarten er karakterisert ved ca. 1 cm-store felt-spat-krystaller i en finkornet mellommasse. Gode blotninger av 0,5-2 m brede diabasganger er observert flere steder langs turstiene både på øst- og vest-siden av Østensjøvannet (Figur 5 og 6). Bergarten er sort og finkornet, og det er vanskelig å skille de ulike mineralene som utgjør bergarten fra hverandre uten lupe.

Figur 1. Forenklet kart som viser utbredelse av øyegneis og båndet gneis innen Østensjøområdet.

Forsenkningen Østensjøvannet

Selv om vær og vind har fjernet de mest spektakulære spor av skorpestrekning og permisk vulkansk aktivitet i Østmarka finnes det andre indikasjoner på denne strekningsprosessen, nemlig de mange NØ-SV og N-S gående dalene man finner i Østmarka, inklusive forsenkningen Østensjøvannet ligger i. De fleste av disse dalene representerer gamle svakhetssoner/forskyvninger i jordskorpen hvor bergartene er sterkt oppknust. Oppknusningen skyldes bevegelse (forkastningsbevegelse) mellom ulike bergartsblokker i permtiden.

Skuringsstriper

Oppknusning av denne type øker vanligvis (a) vanngjennomstrømningen i bergarten (kfr.Put tjern og Romeriks-tunellen) og (b) gjør det lettere for isbreene som dekket de sentrale deler av Skandinavia frem til for ca. 1100 år siden) å grave seg ned i den underliggende fjellgrunn og transportere materiale, bl.a. blokker av rombeporfyrr, sydovert til Danmark. Skuringsstriper knyttet til denne prosessen finner man i de glattskurte øyegneisene som opptrer like syd for syd-enden av Østensjøvannet. Tilsvarende isskurings-striper finner man også på de mange andre glattskurte fjellknauser som finnes i Østlands-området.

Vervebrosjyre

Østensjøvannets Venner ønsker flere medlemmer!

Stor medlemsmasse gir Østensjø-området miljøpark større tyngde overfor kommune og stat når viktige avgjørelser skal tas og budsjetter fordeles.

Ny vervebrosjyre er nå tilgjengelig! Den vil bli delt ut under foreningens arrangementer og plassert på steder der mange samles. Dagens medlemmer er de beste ambassadører. Gi gjerne brosjyren til venner og kjente!

Mating av fugl og dumping av matavfall

I det siste har det vært mye oppmerksomhet knyttet til skilt ved vannet som oppfordrer publikum til å avstå fra mating av fugl, og da spesielt dumping av matavfall.

Leif-Dan Birkemoe

På flere steder ved Østensjøvannet er det satt opp skilt. Her ved den såkalte "Svanika" har det tidvis vært overdrevet mating, ikke minst har hele sekker blitt tømt i vannkanten. Området har vært sterkt erosjonsutsatt slik at vannet periodisk har gått langt inn på turveien. I desember 2017 bygget Bymiljøetaten en forsterkningsmur som permanent avgrenser vannkanten. På stedet er det også satt opp et skilt om at dumping av matavfall ved Østensjøvannet er forbudt. Foto: Leif-Dan Birkemoe, 22.04.2018.

Det er grunn til å anta at vannfugl ikke tåler brødmating og blir syke. Videre bidrar den omfattende matingen til forurensning av vannet og tiltrekker rotter. Oslo kommune og Fylkesmannen i Oslo og Akershus har satt opp skilt ved vannet som melder at dumping av matavfall er forbudt.

Brød er tomme kalorier for fugl.

Mating av vannfugl med brødmating ble omtalt i Sothøna nr. 53, juni 2017. Håkan Billing leder i Norsk Ornitologisk Forening, avd. Oslo og Akershus skrev at svaner, gjess og gressender bør spise mest mulig grønt for at næringsbalansen skal være best mulig for dem. Noen arter vannfugl viser dessverre stor interesse for brødmating. I mange andre land er man klar over dette, og i for eksempel Storbritannia og Nord-Amerika er det mange steder strengt forbudt å mate vannfugl. Brød er tomme kalorier for fugl. Særlig vinterstid når fuglene trenger å holde kroppstemperaturen oppe, er brødmating ikke ideelt.

Skilt mange steder i Oslo

I Oslo er det ikke bare Østensjøvannet at vannfugler får tilført brød som foring. Bymiljøetaten har satt opp skilt mange steder i Oslo, men som etaten sier vil forbudet ikke bli fulgt opp. Men i Østensjøvannet som naturreservat har også Fylkesmannen i Oslo og Akershus et ord med i laget om forurensning. Dumping av matavfall er et forbud som kan bli håndhevet.

Gode råd

Her er Bymiljøetatens gode råd om du skanner QR koden på skiltene ved Østensjøvannet:

Det er mange som ønsker å hjelpe fuglene ved å legge ut mat. Her er noen gode, enkle råd til deg som ønsker å mate fuglene. Mange synes også det er hyggelig å mate ender, gjess, måker og duer i parker og

friområder. Særlig for barn er dette en fin måte å komme i kontakt med ville fugler på, noe som kan bidra til at de får et respektfullt og naturlig forhold til natur og dyreliv senere i livet.

Jo mer mat, jo bedre?

– Nei! Det er viktig å ikke overdrive matingen i parker og friområder. Overmating skaper problemer både for fuglene, miljøet og mennesker i nærområdet. Noen heller ut hele bæreposer eller sekker med brød, gjerne hele brød eller store biter som fuglene ikke greier å dele opp selv. Brød som blir liggende igjen kan bidra til at det blir problemer med rotter i området, men også problemer for fuglene i form av sykdomsspredning. Dette fordi mye mat på små områder tiltrekker seg høye konsentrasjoner av fugler. Ved å følge noen enkle råd for hvordan man bør mate, unngår du slike problemer:

3 råd om mengde, størrelse og plassering:

- Begrens omfanget av matingen. Ikke gi mer mat enn det som fuglene spiser opp mens du er der og ser på.
- Skjær opp brødet i små biter, slik at fuglene greier å spise det.
- Legg maten på land, ikke kast den i vannet. Mye av maten som kastes i vannet blir ikke spist, og bidrar til dårlig vannkvalitet.

Men kan fugler spise brød?

Det største problemet med typisk butikkbrød er at det inneholder mye salt, noe fugler tåler dårlig. En ensidig kost med bare brød er derfor ikke bra for fuglene. Det er også mye av grunnen til at vi oppfordrer til å spre matingen med brød, og ikke mate mye på ett sted. Andre ting man kan gjøre er å henge opp meiseboller, legge ut egnede frøblandinger på fuglebrettet, og heller gi havregryn som variasjon.

Det er viktig at brødet ikke er muggent, da dette kan ta livet av fuglene. Det samme gjelder for frøblandinger og annen mat. Loff og fint brød er i utgangspunktet ikke egnet som fuglemat, da det kun gir kortvarig energi.

Del gjerne med noen du kjenner som kan ha nytte og glede av disse rådene.

Vårens proletar

En venn har gitt oss et bilde
Et nydelig fotografi
Det har for meg blitt en kilde
til glede og filosofi

Og bildet viser en villblomst
en pjuksete, solgul tass
En markblomst av enkleste herkomst
har funnet sin tilmålte plass

Der står den og lyser i mot meg
blant løvet som falt i fjor
Her har den sin kjærkomne livsvei
med røtter i mager jord

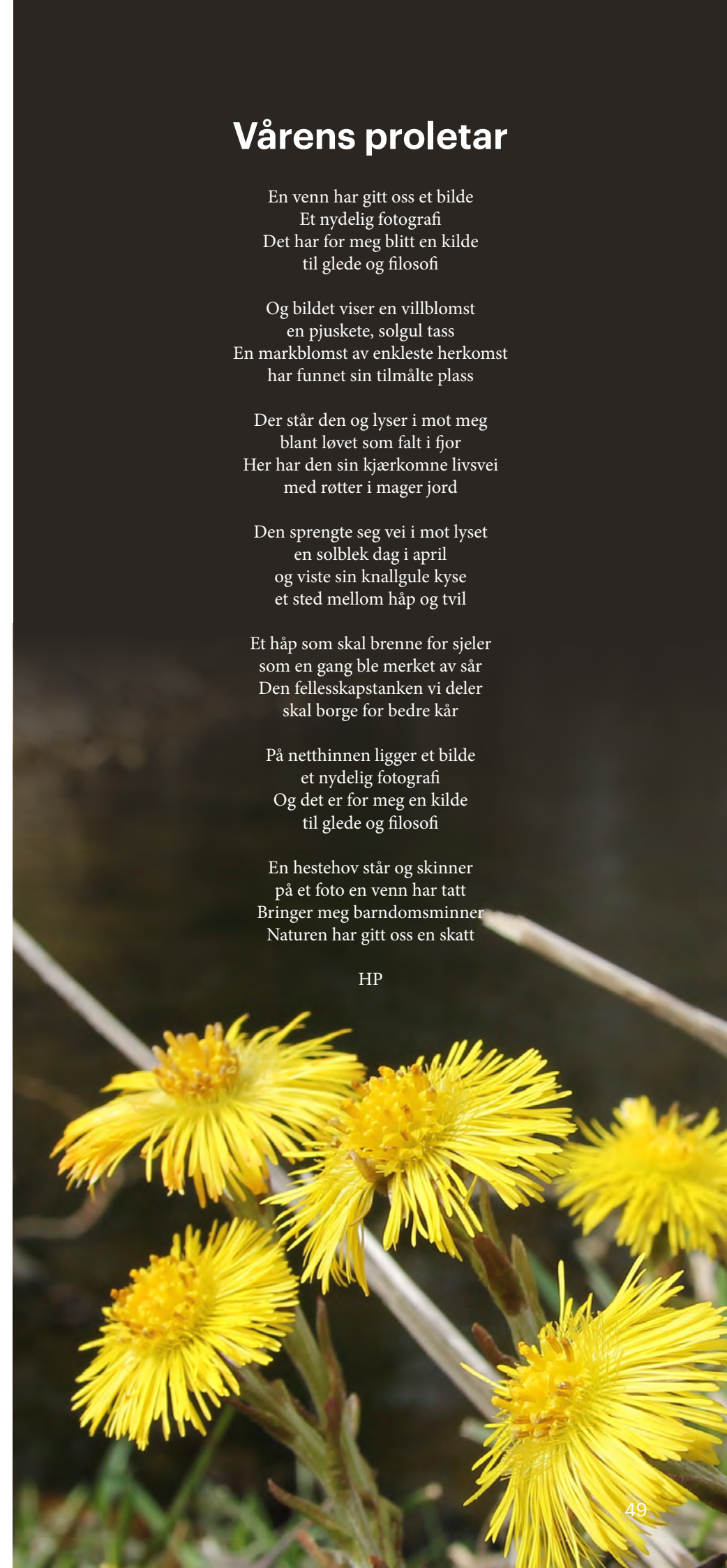
Den sprenge seg vei i mot lyset
en solblek dag i april
og viste sin knallgule kyse
et sted mellom håp og tvil

Et håp som skal brenne for sjeler
som en gang ble merket av sår
Den fellesskapstanken vi deler
skal borge for bedre kår

På netthinnen ligger et bilde
et nydelig fotografi
Og det er for meg en kilde
til glede og filosofi

En hestehov står og skinner
på et foto en venn har tatt
Bringer meg barndomsminner
Naturen har gitt oss en skatt

HP

Isfiskerne - lang sesong på isen

Isfiskerne fikk en lang sesong vinteren 2017/2018. Fra desember til mars var det stadig fiskere å se på isen. Østensjøvannet var ikke isfritt før 25. april.

Lørdag 27. januar var flere isfiskere i gang med å prøve lykken. Sothøna hilste på en familie som i tillegg til å fiske hygget seg med steking av pølser over en liten gassbeholder. Meget renslig uten bruk av grillkull. Samtidig ble snørene passet på for mulig napp. Det ble rapportert om syv gjedder på rundt 2 kg i løpet av kort tid.

Litt lenger sør på Østensjøvannet traff vi en fisker med snøre i 10 hull. Plutselig nappet det i et hull og en gjedde med anslått vekt på 3-4 kg ble halt opp. Den målte om lag 80 cm. Isfiskeren rapporterte om fem gjedder til nå.

Samtlige gjedder tatt denne dagen fikk komme tilbake til sitt rette element.

En familie kombinerte isfiske med grilling av pølser. Foto: Leif-Dan Birkemoe, 27.01.2018.

Flytting av turvei

Oslo kommune, Bymiljøetaten, planlegger å legge om turveien i sørøst. I dag går turveien vest for lekeplassen fra sørenden av vannet og fram til Bølerbekken og fortsetter deretter videre nordover langs vannet. Ny turveitrase vil fra sør følge Valborgs vei, den gamle veien opp til Østensjø gård, til et stykke nord for Bølerbekken og deretter svinge av og legges på nedsiden av skråningen fra jordene på Østensjø gård og komme inn på nåværende turvei ca. 100 meter nord for Bølerbekken. Dette gjøres for å skape litt større avstand mellom vannet/ våtmarksbeltet og turveien, og dermed bidra til mindre erosjon og forstyrrelser.

Prosjektet er nå ute på anbud, og arbeidet igangsettes etter sommeren. Det blir en løsning for adkomst til Bølerbekkens utløp i form av en klopp (enkel bro) over kanalen som går langs Valborgs vei.

Tiltaket er i tråd med gjeldende regulering og bifalles av Østensjøvannets Venner.

Turveitraseen legges nærmere skråningen fra jordene på Østensjø gård. Byantikvaren foretok sjaktgraving som del av en arkeologisk undersøkelse i desember 2017 før området kan fristilles til turvei. Foto: Leif-Dan Birkemoe, 21.05.2018.

**OPPSAL
SAMFUNNSHUS
SELSKAPS - OG
MØTELOKALER**

**I
bydelens
hjerne**

Vetlandsvn. 99/101 - 0685 Oslo

Tlf. 23 12 65 40

Lyse og trivelige selskaps- møte- og konferanselokaler til leie på dag og kveld. Vi har lokalalternativer som kan dekke fra 10 til 150 personer.
www.oppsalsamfunnshus.no

Det siste skrik?

Nei, ikke Munchs siste skrik.
Heller ikke siste skrik fra Paris.
Det gjelder hettemåkas siste skrik.

De siste 25 årene har bestanden av hettemåke i indre Oslofjord gått ned med 88 prosent. En tredjedel av våre norske fuglearter står på den nasjonale rødlista over trua arter.

Vi kan ikke vente på hettemåkas siste skrik
- **da er det for sent!**

Du kan hjelpe oss med å verne om naturen og fuglelivet. Meld deg inn i NOF OA nå. **Ikke vent til det er for sent.**

Norsk Ornitologisk Forening,
avd. Oslo og Akershus
nofoa.no

- Vi tar fuglevern på alvor!

**STØTT ØVV MED
GRASROTANDELEN
GJENNOM
NORSK TIPPING**

**GRASROT
ANDELEN**
NORSK TIPPING

*Ettersendes ikke ved varig
adresseforandring, men returneres
med opplysninger om riktig adresse.
Returadresse: ØVV, Pb. 77 Oppsal, 0619 Oslo*

Tidlig på våren får Østensjøvannet vanligvis besøk av sangsvaner. De kommer gjerne i flokker og slår seg ned på isen eller i åpent vann. Opp til 20 svaner er observert i samlet flokk. Østensjøvannet vil neppe være hekkeplass for sangsvaner fordi arten krever mer ro og stillhet enn knoppsvanene som har funnet seg til rette ved vannet. Foto: Anne Kari Norland.

I Oslo og Akershus ble det i 2015 observert 11 lokaliteter med hekkende sangsvanepar. Utviklingen er økende, men knoppsvaner og sangsvaner ser ikke ut til å hekke på samme sted. Vi får glede oss over at sangsvanene i det minste avlegger Østensjøvannet besøk. Les mer om sangsvaner i artikkelen *Stadig flere hekkende sangsvaner i Oslo og Akershus*. Foto: Anne Kari Norland.